

VERSLAG VAN DE VERGADERING VAN DE ADVIESCOMMISSIE Dordrecht D.D. 12 APRIL 2011

Sociale leefomgeving (maatschappelijke voorzieningen)

BRIEF VAN STICHTING PERSPEKTIEF OVER AFWIJZING SUBSIDIEVERZOEK (583105)

Voorzitter: De heer B. Staat
Secretaris: Mevrouw A.M. Doornenbal
Verslag: Erna Verveer, Getikt

Aanwezig:

De heer D.F.M. Schalken, BVD
Mevrouw L.J. Kuhlemeier, BVD*
Mevrouw J.L.M. van Benthem, VVD*
De heer W. van der Kruijff, CDA*
De heer P. Verhoeve, ChristenUnie/SGP*
De heer R. van Heeren, VSP
Mevrouw M.G. Stolk, VSP*
De heer J.P. Schuiten, D66*
Mevrouw K. Kruger, GroenLinks
Mevrouw M.C. Ruisch, GroenLinks*
Mevrouw J. van den Bergh, PvdA*

Namens het college is aanwezig wethouder J. Mos
Namens de ambtelijke organisatie is aanwezig de heer S.F. Oosterhof

De **voorzitter** opent de vergadering en heet iedereen welkom. Drie fracties hebben verzocht om behandeling: D66, GroenLinks en BETER VOOR DORDT.

De heer **Schuiten** merkt op dat zijn fractie uit de correspondentie heeft begrepen dat er wat miscommunicatie is geweest over de stichting, waarvoor begrip, maar zijn fractie betreurt het wel zeer dat in de cultuurstad Dordrecht een stichting die zich bezighoudt met culturele activiteiten van enig niveau dreigt te verdwijnen. Hij vraagt de wethouder aan te geven welke mogelijkheden er zijn om deze stichting in wat voor vorm dan ook te behouden, in ieder geval de literaire activiteiten van enig niveau.

Mevrouw **Ruisch** gaat in op de geschiedenis. In de commissie Cultuur is ruim 8 jaar geleden een uitgebreide discussie geweest naar aanleiding van een notitie van de heer Van Halen, de grondlegger van de Stichting Perspektief. Dat stuk heette De Republiek der Letteren. Dat document lag er omdat Dordrecht bekend stond als een stad die goed omging met zijn cultuur; er was veel aandacht voor de podiumkunsten, beeldende kunst en ook muziek kreeg voldoende aandacht. Maar in het spectrum van instellingen die werden gesteund door de stad ontbrak naar het idee van velen zo'n belangrijk punt als letteren. De heer Van Halen was erg ambitieus, maar in ieder geval is toen besloten om ook aan letteren structureel subsidie toe te kennen en de stichting Perspektief is toen ontstaan. Er is destijds behoorlijk wat tijd en aandacht besteed om duidelijk te maken dat letteren en wat daarbij hoort, heel belangrijk is in een stad om mensen te laten genieten van literatuur en dergelijke. Hopelijk is het vooral een miscommunicatie, zoals de heer Schuiten al aangaf, dat het budget voor letteren en voor de stichting wordt geschrapt. Haar partij betreurt dat ten eerste, omdat letteren en alles daar omheen van groot belang is voor alle mensen en zeker ook voor jonge kinderen en mensen die opgroeien. Aan de ene kant maakt Dordrecht zich druk over een Buddingh' jaar; overigens terecht, maar voor de hedendaagse cultuur waarin letteren en belangrijk aspect is, heeft de stad door omstandigheden geen geld meer over. De Academica Debutantenprijs krijgt jaarlijks veel aandacht in de stad, maar ook ver daar buiten. Als die verdwijnt, is dat heel erg jammer voor de stad en voor de lezers. Ook haar fractie pleit dus voor een voortbestaan van deze stichting of een vergelijkbare stichting om ook letteren in Dordrecht de aandacht te laten krijgen die het verdient.

Mevrouw **Kuhlemeier** sluit zich geheel aan bij het betoog van mevrouw Ruisch; ze maakte overigens deel uit van dezelfde commissie Cultuur van destijds en heeft vaak ademloos naar de heer Van Halen geluisterd. Maar er worden wel keuzes gemaakt door het college. Ze zou graag van de wethouder horen of het zo is dat de stichting niet heeft voldaan aan een goede subsidieaanvraag. Ze vraagt of er mogelijkheden zijn om subsidie aan te vragen voor literaire initiatieven of projectsubsidies. Ze vraagt de wethouder of hij nog in gesprek is met de stichting over de huisvesting; het CBK stopt immers.

Mevrouw **Van den Bergh** merkt op dat de fractie van de PvdA onlangs een gesprek had met de nieuwe wethouder van Cultuur en die zei: ik kijk naar de inhoud, met een frisse blik naar wat er in Dordrecht nodig is en ik kijk naar de ideeën die er zijn, en minder naar partijen. Ze vond dat een heel verfrissend standpunt en de PvdA hoopt dat de wethouder ook wat de letteren betreft een frisse blik heeft en hier goed naar wil kijken. Het kan toch niet zo zijn dat wegens miscommunicatie een belangrijke activiteit van stichting Perspektief verloren dreigt te gaan. Ook haar fractie wil weten of de wethouder nog in gesprek is; ze heeft begrepen dat de stichting wel degelijk wil samenwerken en huisvesting wil delen als dat mogelijk is. Het pand aan het Steegoversloot is per 1 juli niet meer beschikbaar, maar men staat dus open voor samenwerking. Het is alleen heel jammer dat ook het CBK van alles boven het hoofd hangt. Literaire activiteiten moeten blijven; ze zou het op prijs stellen als er alsnog een activiteitenbegroting kan worden ingediend door de stichting Perspektief, al dan niet in samenwerking met andere organisaties, en dat er een oplossing komt voor de huisvesting. Het belangrijkste is echter dat de wethouder weer om de tafel gaat. Mevrouw **Kuhlemeier** vraagt bij interruptie of de PvdA op de hoogte is van het feit dat het vorige college, waar de PvdA deel van uitmaakte, besloten heeft om de subsidiekraan dicht te draaien. Mevrouw **Van den Bergh** antwoordt dat heel duidelijk moest worden welke activiteiten er nog ondersteund kunnen worden en ze vindt dat daar opnieuw naar gekeken moet worden. Mevrouw **Stoik** sluit zich aan bij de vorige sprekers en wacht het antwoord van de wethouder af. De heer **Verhoeve** merkt op dat zijn fractie het mooi zou vinden als er perspectief blijft bestaan voor de stichting Perspektief; wie is er immers niet voor leesbevordering, kennisoverdracht en het stimuleren van jonge schrijvers? Tegelijkertijd is er wel wat gebeurd in het afgelopen jaar; hij maakt uit de stukken op, niet zozeer dat er een budget is geschrapd, maar dat een subsidieaanvraag niet is toegekend omdat die niet voldeed aan de voorwaarden. Hij vraagt om een toelichting op het verloop van dit proces. Goede communicatie is belangrijk en dus stelt hij voor dat de wethouder adequaat antwoord geeft op de brief. Hij vertrouwt dat de wethouder wel toe. De stichting vraagt zich af wat er met het archief en de inventaris moet gebeuren en hij vraagt of de wethouder alvast een tipje van de sluier op kan lichten. Hij kan zich voorstellen dat er ten aanzien van huisvesting een succesvolle alliantie gevonden kan worden bij een Pictura of een Dordts Museum, die niet veel geld hoeft te kosten. Ook gezien de opzegtermijn kan de stichting naar hij aanneemt tot 1 juli op dezelfde plek blijven zitten.

De heer **Van der Kruijff** merkt op dat de afwijzing van het subsidieverzoek al weer een tijdje geleden is; volgens hem is de directe aanleiding voor deze bespreking het feit dat er een acuut huisvestingsprobleem is wat opgelost moet worden. Hij begrijpt ook de generieke vraag die er achter ligt: hoe je nu een generieke subsidie omzet naar een activiteitensubsidie, waarbij je samenwerking zoekt op het gebied van huisvesting en projecten. Dat is waar je naartoe wilt in een efficiënter cultuurbeleid. Zo heeft hij het althans begrepen. Hij is benieuwd of er zicht is op een plek om in ieder geval de waardevolle inventaris ergens op te slaan, maar liever nog te gebruiken. Mevrouw **Ruisch** vraagt bij interruptie aan het CDA of die het niet van belang vindt dat de activiteiten van de stichting doorgaan.

De heer **Van der Kruijff** antwoordt dat de vraag van vandaag niet is of het belangrijk is dat de stichting doorgaat. Het onderwerp van vandaag was niet subsidieverlening aan stichtingen in het algemeen; er is een brief gestuurd over huisvesting. Binnenkort komt er een Cultuurnota waar in bredere zin wordt gesproken over hoe je de middelen voor cultuurbeleid inzet op een zinvolle manier qua samenwerking, qua activiteiten en qua huisvesting; hij zou het graag in die samenhang bespreken, en niet alleen spreken over Stichting Perspektief. Dat doet niets af aan het feit dat hij deze stichting een warm hart toedraagt qua activiteiten en qua hetgeen gepresteerd is.

Mevrouw **Ruisch** merkt op dat er een kopie is overlegd met betrekking tot de subsidie waarin staat "we verzoeken u deze brief aan de raadsleden voor te leggen". Het gaat dus niet alleen over de huisvesting, maar ook over de subsidieafwijzing.

De heer **Van der Kruijff** antwoordt dat hij het anders heeft begrepen. Maar dan zou zijn antwoord zijn om dat in brede samenhang bij de Cultuurnota te bekijken.

De heer **Verhoeve** merkt op dat de heer Van der Kruijff wel gelijk heeft als je de brief van 13 januari 2011 neemt, waar boven staat "afwijzing subsidieverzoek"; dat ging om de exploitatiesubsidie voor de huisvesting en daartegen was bezwaar en beroep mogelijk. Die procedure wordt bij het college gevoerd en niet bij de raad.

Mevrouw **Van Benthem** merkt op dat de redenen voor afwijzing van het subsidieverzoek helder zijn. De activiteiten zijn inderdaad waardevol voor de stad; zoals de fractie ChristenUnie/SGP en het CDA al hebben aangegeven past dit goed in het debat bij de Cultuurnota. Haar fractie heeft ook kennis genomen van de brief van de stichting Perspektief met daarin een opsomming van een aantal situaties waar ze mee geconfronteerd worden, en hoe nu verder. Ze heeft navraag gedaan, maar weet nog niet of er al een vervolg is geweest op de brief van 28 februari. Ze vraagt hoe dat inhoudelijk in elkaar zit.

Mevrouw **Ruisch** merkt op dat door meerdere partijen wordt gesproken over de nieuwe Cultuurnota, maar die kan nog wel even op zich laten wachten. Als de discussie daar op moet wachten, is de stichting al ter ziele, verwacht zij.

De heer **Schuiten** sluit zich aan bij de woorden van mevrouw Ruisch. Het is verstandig om te wachten op de Cultuurnota, maar er is wel een fasering in tijd waar rekening mee gehouden moet worden omdat anders deze belangrijke activiteit al ter ziele is.

Wethouder **Mos** merkt op dat de Cultuurnota onder andere door personele wisselingen wat oponthoud heeft gehad; hij wil echter wel graag alle geplande gesprekken voeren en pas daarna komen tot de Cultuurnota. Dit najaar kan de nota verwacht en besproken worden en dan gaat het ook over de inhoud. Voor de exploitatiesubsidie is een aanvraag ingediend; daarnaast is er het werk van de stichting Perspektief. Wat het belang van de activiteiten betreft: het is in een aantal gevallen weliswaar belangrijk wat daar gebeurt, maar het is de vraag of de gemeenschap het moet betalen en er zijn bovendien mogelijkheden om activiteitsubsidies aan te vragen voor inhoudelijke activiteiten. De discussie draaide nu vooral om de huisvestingslasten; een exploitatiesubsidie wordt niet meer verstrekt. Dat werd als een gegeven geaccepteerd; de stichting heeft ook geen gebruik gemaakt van het recht om bezwaar aan te tekenen tegen dat besluit. In het verleden zijn er inderdaad gesprekken gevoerd tussen het CBK en de stichting over inhuizing bij het CBK; dat is inmiddels in een ander daglicht komen te staan. Pictura heeft onlangs het aanbod gedaan om in te huizen, waarbij wel geldt dat het initiatief bij de Stichting Perspektief ligt. Een deel van het archief en het overige materiaal kan worden gehuisvest bij de bibliotheek, danwel bij erfgoedcentrum Diep. Wat overblijft, gaat naar Marktplaats, de Kringloopwinkel et cetera. Dus er is eerder een aanbod gedaan door een andere partij; hij weet niet wat daarvan de stand van zaken is, want hij heeft nog geen gesprek gevoerd met de stichting. Hij gaat ervan uit dat dat nog niet tot een resultaat heeft geleid. De uitnodiging om in gesprek te komen heeft hij eerder gedaan aan de stichting; hij heeft de voorzitter wel ontmoet bij een andere activiteit, maar ook dan ligt het initiatief nog steeds bij de stichting voor het regelen van een werkplek. Er is een aanbod gedaan en daar zou men onderling uit moeten komen. Als het gaat om het indienen van een subsidieverzoek voor activiteiten, moet dat wel aan de criteria voldoen.

De heer **Oosterhof** vult aan dat er nog geen bepaalde datum kan worden genoemd; het is een proces wat op gang moet worden gebracht.

Wethouder **Mos** merkt op dat is opgemerkt dat de Academica Prijs een landelijke uitstraling zou hebben en dat Dordrecht zichzelf daarmee op de kaart zet; hij hoort andere geluiden als het gaat om de spin-off die dit zou genereren. Als je kijkt naar hoe dit wordt opgepikt in de landelijke media en als je ziet hoe ongelooflijk veel geld er ook door Academica tegenaan wordt gesmeten, dan heeft het in zijn ogen nog niet geleid tot een rendement waarmee je kunt rechtvaardigen dat je zo'n activiteit in de lucht houdt.

Mevrouw **Ruisch** merkt op bij interruptie dat het vaak niet alleen om de kwantiteit, maar ook om de kwaliteit gaat.

Wethouder **Mos** antwoordt dat hij daar voor een deel in mee kan gaan, maar in het verleden zijn bepaalde wensen geuit om ergens te komen en hij constateert datje niet bent gekomen bij waar je had willen zijn. Kijkend naar de huidige situatie zul je in een aantal gevallen andere keuzes maken; mevrouw Kuhlemeier refereerde daar al aan. Dan kun je beter inzetten op een aantal dingen waar je goed in bent, en daarmee verder gaan. Je kunt overigens geld vrijspelen, maar dan gaat het om activiteiten en niet om een pand of een soort thuisbasis waar iemand een paar dagen per week bezig kan zijn.

De heer **Schuiten** vraagt de wethouder bij interruptie hoeveel belang hij hecht aan literaire activiteiten in een stad als Dordrecht, even los van de bedrijfsvoeringsaspecten.

Wethouder **Mos** antwoordt dat hij eerder geeft gezegd dat als hij ergens belang aan hecht, het nog niet vanzelfsprekend is dat de gemeente daar een rol in moet spelen. Voor een deel zullen eigenstandig middelen moeten worden gegenereerd. Natuurlijk is er co-financiering; dat gebeurt heel veel als het gaat om evenementen en festivals. Dus: ja, belangrijk, maar dat wil niet zeggen dat er huisvesting beschikbaar is en dat alle activiteiten 100% gefinancierd worden. Als er subsidie wordt gegeven zou het uitgangspunt zijn dat er een plan bij geleverd wordt waar in staat wat je er concreet mee wilt bereiken. Qua toetsbaarheid voor de raad lijkt hem dat uitermate wenselijk.

Mevrouw **Van den Bergh** merkt op dat de wethouder het dus wel belangrijk vindt, maar niet full swing wil subsidiëren. Hij vraagt zich zelfs af of de gemeente daar überhaupt een rol in moet spelen. Maar als je het belangrijk vindt, moet er toch een manier te vinden zijn zonder dat je alles subsidieert. Dan moet je bepaalde activiteiten naar voren kunnen halen en ondersteunen.

Wethouder **Mos** antwoordt dat daar de reguliere activiteitsubsidies voor zijn: je moet dan met een goed verhaal komen en aangeven welk deel de subsidie uitmaakt van de totale financiering.

De heer **Schuiten** merkt op te begrijpen dat de kern van het probleem is dat er geen deugdelijke aanvraag van de stichting ligt om de activiteiten voort te kunnen zetten.

Wethouder **Mos** antwoordt dat de behandeling inderdaad ging over de huisvestingslasten; die worden niet meer gesubsidieerd, dus dat zal op een andere manier moeten worden geregeld. Over de inhoud zijn eerder afspraken gemaakt met de stichting die niet zijn nagekomen, waarmee je kunt stellen dat er inderdaad niet is voldaan aan de criteria om het verzoek in behandeling te nemen.

Mevrouw **Stolk** merkt op dat er staat: in 2011 wordt nader overlegd over de afhandeling van de lopende huurverplichtingen van de stichting.

Wethouder **Mos** verwijst naar de brief van januari 2011 waarin staat dat het huurcontract per 1 juli afloopt en dat daarna het pand leeg opgeleverd moet worden.

Mevrouw **Van den Bergh** vraagt of er nog steeds een letterenbudget is.

De heer **Oosterhof** antwoordt dat er een letterenbudget is waar de exploitatiesubsidie Perspektief deel van uitmaakt; dat deel vervalt. Het restant van het letterenbudget wordt nog bekeken; de wens is om de activiteiten centraal te stellen en het is nog niet bekend of er onderscheid zal worden gemaakt tussen letteren, podiumkunsten enzovoort, of dat het een totaalbudget wordt voor culturele initiatieven, dus niet meer specifiek voor letteren. Maar er wordt druk gewerkt aan de Cultuurnota waarin dit een belangrijk vraagstuk is.

Wethouder **Mos** merkt op dat je bij de Cultuurnota moet afwegen wat de nieuwe meetlat wordt waaraan activiteiten zullen worden afgemeten en dan bekijken welke middelen je beschikbaar stelt en welke initiatieven je vervolgens gaat co-financieren als gemeente.

Mevrouw **Van den Bergh** merkt op dat literatuur toch een belangrijk onderdeel is.

Wethouder **Mos** herhaalt dat iets belangrijk kan zijn, maar dat wil nog niet zeggen dat publieke middelen daar de hoofdmoot van moeten uitmaken. Er zijn meer zaken in de stad best belangrijk, maar daar draagt de gemeente niet alle lasten van. In de historische binnenstad zijn heel veel particulieren die zelf een pand kopen en opknappen en voor wat ondersteuning aankloppen bij de gemeente of de fiscus; heel belangrijk, maar de gemeente betaalt niet de volle rekening.

De heer **Schuiten** is het eens met de wethouder dat je inderdaad moet afwegen waar je geld en energie in steekt. Hij is wel benieuwd naar de criteria die het college daarbij hanteert. Dordrecht moet vooral doen waar ze goed in is, zegt de wethouder en hij is benieuwd waar de wethouder dan aan denkt en hoe literaire activiteiten daarin passen.

Mevrouw **Van Benthem** concludeert dat er dus geen vervolg is geweest op de brief van 28 februari.

De heer **Verhoeve** merkt op dat het beantwoorden van brieven niet een van de sterkste punten is van het stadsbestuur; hij vraagt de wethouder om deze brief spoedig te beantwoorden, met een afschrift naar alle fracties.

Wethouder **Mos** geeft aan hier uiteraard graag schriftelijk op te willen reageren; deels wilde hij ook de discussie van vanavond afwachten. Normaal gesproken worden individuele subsidieverzoeken niet plenair besproken. Hij begrijpt de nieuwsgierigheid naar de Cultuurnota; zelf is hij net zo nieuwsgierig, maar er volgen zoals gezegd nog meer gesprekken. Pas daarna wordt de balans opgemaakt.

De heer **Verhoeve** merkt op dat het college zich dus tot die tijd houdt aan het beleidskader dat eerder door de raad is vastgesteld.

Wethouder **Mos** antwoordt bevestigend. Dat beleidskader houdt ook in een financieel kader bij het vaststellen van de begroting, waar voor een deel een bezuiniging op de culturele budgetten is gezet. In 2011 is dat nog relatief mild, maar in 2012 wordt dat sterker merkbaar. Voor die tijd ligt er een Cultuurnota, wordt de discussie gevoerd en wordt besproken wat het stadsbestuur belangrijk vindt en welke meetlat wordt gehanteerd.

De heer **Schuiten** merkt op te hebben begrepen dat er geld in activiteiten gestoken wordt waar de stad goed in is; dat is een niet geheel onlogisch criterium, maar hij vraagt om een toelichting.

Mevrouw **Van Benthem** merkt op bij interruptie richting de heer Schuiten dat bij het vaststellen van het Subsidiebeleid is overgestapt van exploitatiesubsidiering op activiteitsubsidie en in die betreffende nota zijn ook criteria opgenomen.

De heer **Schuiten** merkt op dat dat goed is om te horen; die kent hij misschien nog onvoldoende. Wethouder **Mos** merkt op dat op de criteria terug wordt gekomen bij onder andere de Cultuurnota. Waar de stad goed in is, is deels een waardeoordeel, maar het college heeft er nadrukkelijk voor gekozen om de verbinding te zoeken tussen economie en cultuur. De spin-off is niet alleen uit te drukken in euro's, maar de levensvatbaarheid moet je wel meenemen wat hem betreft.

Mevrouw **Ruisch** merkt op uit te kijken naar de Cultuurnota; ze is er tot nu toe niet heel vrolijk over. Ze wil wel met nadruk aandacht vragen voor de literatuur in deze stad en dat wordt nog niet van harte gesteund. Haar fractie komt daar op terug.

Mevrouw **Van den Bergh** wil er namens haar fractie ook voor pleiten om de literaire activiteiten een goede plek in Dordrecht te geven.

De heer **Verhoeve** constateert dat de wethouder heeft toegezegd de brief van de stichting netjes en op tijd te beantwoorden en de fracties een afschrift daarvan te doen toekomen.

Wethouder **Mos** antwoordt bevestigend.

De **voorzitter** dankt voor de inbreng en sluit de vergadering.

**VERSLAG VAN DE VERGADERING VAN DE ADVIESCOMMISSIE VAN DORDRECHT
D.D. 12 APRIL 2011**

Sociale leefomgeving - Maatschappelijke voorzieningen

Raadsinformatiebrief over Evaluatie beleidsplan 'Zorg voor elkaar' 2008/2010 (567930)

Raadsinformatiebrief over een integrale en toekomstbestendige aanpak voor multiprobleem jongeren in Dordrecht (571555)

Gezamenlijk met enkele spelers in het veld zal de raad de vraagstukken die in de Raadsinformatiebrieven naar voren komen, inhoudelijk verkennen. De uitkomst hiervan zal betrokken worden bij de Expertmeeting Alcohol, drugs en jongeren van 17 mei 2011.

Voorzitter: Mevrouw N. De Smoker

Secretaris: De heer S.V. Vooren

Verslag: Erna Verweer, Getikt!

Gasten:

Mevrouw Lilian Lagendijk, Kwadrant Auriga

De heer Jacques Bovens, Flexus Jeugdplein

De heer Henk Salet, Bureau Jeugdzorg Zuid-Holland Zuid

De heer Henk Euverman, Yulius

Mevrouw Marianne Hartman, Horizon Jeugdzorg (onderwijs)

Mevrouw Shirley Fehr, Trivium Zuid-Holland Zuid

Woordvoerders:

Mevrouw M. Vliegthart, VSP

De heer M. Safranti, PvdA

Mevrouw M. Nijhof, BETER VOOR DORDT

Mevrouw T.I.V. Bonnema, D66

Mevrouw S.L. Catsburg, ChristenUnie/SGP

De heer S. Seme, CDA

De heer M.S. Bevers, VVD

Mevrouw K. Kruger, GroenLinks

Namens het college is aanwezig wethouder H.P.A. Wagemakers.

Namens de ambtelijke organisatie is aanwezig mevrouw P. Savenije

De **voorzitter** heet iedereen van harte welkom. De gasten van vanavond hebben meegewerkt aan de stukken.

Mevrouw **Nijhof** merkt op dat het hier ook gaat om het beleidsplan Zorg voor Elkaar. Volgens haar zijn de gasten mensen die willen inspreken over de multiprobleem jongeren en ze vraagt naar de volgorde van bespreking. Ze vraagt of het stuk Zorg voor Elkaar met deze sprekers aan tafel ook besproken dient te worden. Het is een beleidsplan en een evaluatieplan waar de wethouder nog een en ander over zou vertellen.

De **voorzitter** antwoordt dat er twee Raadsinformatiebrieven zijn verstrekt; in de agendacommissie is besloten om zes gasten uit te nodigen en hen te bevragen op hun expertise. De uitkomsten daarvan neemt elke fractie mee voor beoordeling op 17 mei, wanneer de grotere meeting plaatsvindt. Dat is het besluit van de agendacommissie. Er ligt een evaluatie Zorg voor Elkaar; mocht er later behoefte zijn aan een bespreking van het plan met alleen de adviescommissie, dan zal dat in de agendacommissie besproken worden.

Mevrouw **Nijhof** leest het stuk heel anders en vindt zelf dat het stuk apart besproken dient te worden.

De heer **Bevers** is dezelfde mening toegedaan als mevrouw Nijhof. Hij mist daarnaast het stukje over het inspreken in het verslag van de agendacommissie.

Mevrouw **Kruger** merkt op dat zij leest dat het beleidsplan al in 2009 is vastgesteld en dat het is geëvalueerd door de regiogemeenten en partners uit de zorg. Daar zijn aandachtspunten uit gekomen en daar kunnen vanavond vragen over gesteld worden, inclusief het stuk Naar een integrale toekomstbestendige aanpak voor Multiprobleem Jongeren in Dordrecht. Het zijn volgens haar ook geen sprekers, maar spelers uit het veld.

De heer **Safranti** vond het ook onduidelijk.

De **voorzitter** stelt voor om in eerste instantie de gasten te gaan bevragen op hun expertise en kennis. Aan het eind van de bespreking wordt vervolgens een conclusie getrokken over de verdere

wijze van behandeling van de stukken. Er is vanavond geen presentatie gepland; ook daarover wordt aan het eind van de vergadering gesproken. De fracties VVD, PvdA en GroenLinks hebben verzocht om agendering. De VVD krijgt als eerste de gelegenheid om vragen te stellen aan de gasten.

De heer **Beyers** merkt op dat hij vragen heeft aan de wethouder.

Mevrouw **Kruger** vindt het een prachtig stuk, maar mist de informatie of de case manager beschikt over doorzettingsmacht en of hij wordt gefaciliteerd en ondersteund met indiceringen, nodig om toe te leiden naar zorg.

De heer **Salet** merkt op dat het goed is om onderscheid te maken in zorg voor jeugdigen die nu nog geïndiceerde jeugdzorg hebben en de groep jongvolwassenen die uit de geïndiceerde jeugdzorg komen of uit detentie of op een andere manier steun behoeven. Hoe ga je dat regelen? Daar is de indiceringsvraag van een andere orde dan bij de jeugdigen van beneden de 18. In die andere situaties gaat het vooral om het bijstaan van jongvolwassenen om de noodzakelijke zorg te krijgen. Bureau Jeugdzorg richt zich vooral op de groep jonger dan 18 jaar, maar het is natuurlijk heel prettig dat er specifiek voor die doelgroep jongvolwassenen initiatieven worden genomen in de stad, door af te stemmen en te kijken hoe die op een eenduidige manier kunnen worden bijgestaan. De vraag is algemeen gesteld; je moet dus onderscheid maken in de doelgroepen jongvolwassenen en jeugdigen onder 18 jaar.

De heer **Bovens** van het Jeugdplein bevestigt dat het over het algemeen gaat over de wat oudere groep en dan ga je met een aantal partijen waaronder Yulius, de kinder- en jeugdpsychiatrie, om de tafel om te zien wat voor deze jeugdigen van belang zou zijn. Het is dus niet zo dat je zegt: we hebben een mooi aanbod. Je gaat niet uit van een indicatie, maar van een goede manier vinden om een jongvolwassene te coachen. In die zin wordt een onderbouwing gegeven van datgene wat je vervolgens aan doelstellingen hebt geformuleerd.

Mevrouw **Legendijk** merkt op dat voor de groep jongvolwassenen, ouder dan 18 jaar, begeleidingsafspraken mogelijk zijn vanuit de AWBZ. Dat is wel de groep waarvan de zorg in de knel komt als de AWBZ verandert. Die groep zal juist vanuit hun problematiek van een licht verstandelijke beperking die begeleiding nodig blijven hebben. Deze groep kan op dit moment tot hun 30e jaar in de ambulante zorg terecht.

Mevrouw **Kruger** merkt op dat de case manager toch vooral de schakel is en geen zorgverlener. Mevrouw **Legendijk** antwoordt dat de case manager de zorg coördineert; dat kan de betrokkene niet zelf regelen.

De heer **Safranti** vraagt of de case manager een specialist is.

Mevrouw **Legendijk** antwoordt dat de case manager moet kijken naar wat de hulpvraag is van de betreffende cliënt en dan bekijkt diegene welke hulp nodig is; dat is een algemene insteek.

De heer **Bovens** vult aan dat er geen case manager zal zijn die alleen maar zorgt dat jongeren aankomen op de plek waar zorg verleend wordt; die zal ook zelf zaken oppakken, ook specialistische zaken. Een case manager die alleen maar toeleidt en zelf niet aan hulpverlening doet is niet aan de orde; hij zal ook zaken oplossen voor de jongeren. Op het moment dat het te specialistisch wordt, zorgt hij ervoor dat de jongere op de goede plek terechtkomt.

De heer **Seme** vraagt of er is nagedacht over de verschillende doelgroepen; die hebben een specifieke benadering nodig en hij vraagt of de case managers daar ook op getraind zijn.

De heer **Beyers** vraagt of er nu gevraagd wordt naar de herintroductie van het specifieke doelgroepenbeleid.

De heer **Seme** antwoordt ontkennend. Wat hij bedoelt, is dat als je kennis hebt van de achtergrond, je de jongere makkelijker en professioneler kunt benaderen en preventief te werk kunt gaan.

Mevrouw **Fehr** merkt op dat de case managers specifieke kennis moeten hebben. Zij zijn gespecialiseerd en zijn geschoold en ervaren in diversiteit. Dat gaat niet alleen om verschillende etnische achtergronden, maar ook seksespecifieke hulpverlening.

Mevrouw **Nijhof** vraagt naar de zorgmijdende jongeren die niets met hulpverlening te maken willen hebben.

Mevrouw **Fehr** antwoordt dat een groot deel van deze doelgroep per definitie laag gemotiveerd is; ze staan nogal cynisch in het leven. Dat betekent dat ambulante hulpverleners een behoorlijk outreachende basishouding moeten hebben en daarin een balans moeten gaan vinden tussen vergaande bemoeizorg en op de competentie gerichte hulpverlening aan deze jongeren. Dat brengt altijd een spanningsveld met zich mee. Maar je moet niet opgeven, want dat is al veel te veel gedaan.

Mevrouw **Nijhof** merkt op dat er iets in het stuk staat over trajecten van drie maanden; ze vraagt of dat niet een beetje kort is voor deze groep, die heel groot is.

Mevrouw **Fehr** antwoordt dat er is gekozen voor een eerste opzet waarin het accent ligt op een goede doorstroom. Je moet al bij de voordeur goed gaan selecteren of de jongere die zich aandient, geschikt is voor intensief case management. Het eerste traject bestaat uit een heel grondige aanmeldfase waarin met name ook wordt gekeken naar de graad van zelfredzaamheid. Als je een pilot uit wilt voeren, zul je je doelgroep en ook je werkmethode behoorlijk moeten begrenzen om later te kunnen bekijken of je aanpak voor deze doelgroep ook doelmatig is.

De heer **Seme** vraagt wat er gebeurt als hulp wordt geweigerd door de ouders en de jongeren. Mevrouw **Fehr** antwoordt dat een jongere vaak al behoorlijk in de knel zit. Je zult heel goed moeten kijken waar de dominantie van de problematiek zit en daar zul je op moeten aansluiten. Het is vrijwillige hulpverlening; er zijn geen sancties. Je kunt niet van drang en dwang uitgaan, dus het zal van de kwaliteiten van de ambulante hulpverleners afhangen of het aanslaat. Je kunt in ieder geval de vinger aan de pols houden en beschikbaar zijn. Het is wel een lastig probleem, juist bij deze doelgroep.

Mevrouw **Kruger** merkt op ook iets te hebben gelezen over justitiële interventies, Beke jongeren, jongeren die onder toezicht staan van de Raad of de volwassen reclassering.

De heer **Salet** antwoordt dat de onder toezichtstelling eindigt bij het bereiken van de 18-jarige leeftijd. Het is, als het gaat om reclasseringsmaatregelen, geen kwestie van stapelen, maar om de schaarse middelen goed in te zetten. Het zal niet de bedoeling zijn van de partners in het veld om dingen dubbel te gaan doen. Het is de kunst om juist in goede afstemming te kijken, op een vasthoudende manier, hoe je voor een beperkte groep jeugdigen zorg kunt bieden. Het is een illusie om te denken dat alle problemen in trajecten zullen worden opgelost. Hij vindt het op zich een goed voornemen dat er ambtelijk wordt nagedacht over hoe je de verantwoordelijkheid voor jongvolwassenen moet oppakken. Het gaat er ook om om de jeugdigen en jongvolwassenen te verleiden in het kader van het afstemmen van een opleiding, het zoeken van woonruimte en dergelijke. Bureau Jeugdzorg heeft daar ook veel behoefte aan. Van de 3.000 kinderen die per jaar door Jeugdzorg worden gezien in Zuid-Holland Zuid komt een deel helaas niet goed terecht. Dat komt door ernstige beschadigingen en trauma's die je niet zomaar even wegpoetst. Daar is zorg en aandacht voor nodig. Je moet als gemeente geen limitatief en volstrekt sluitend systeem willen rondom de multiprobleem jeugdigen, maar nadenken over hoe je in kunt zetten op de speerpunten waarvan je denkt dat je daar iets mee kunt doen, en een aanbod creëren om een sluitende keten te maken, waarbij partners worden aangesproken om dat in samenhang te doen. Hij vindt het lovenswaardig dat dat initiatief door de politiek en ook ambtelijk genomen is. Dat is in ieder geval een maatschappelijke opdracht die Jeugdzorg serieus neemt en graag wat mee wil doen. Er wordt continu gekeken naar de afstemming, want het is helaas zo dat de doelgroep soms een beetje dom is of dat er psychiatrie aan de hand is, en dat je er dus achteraan moet zitten. Het is een illusie om te denken dat met het voorliggende voorstel alles uit de wereld kan worden geholpen. Het is wel interessant dat de gemeente nadenkt over, waar tot op heden een knip ligt bij de 18-jarige leeftijd, hoe je een beperkt deel van de burgers waar de samenleving last van heeft, maar waar de gemeente ook verantwoordelijkheid voor voelt om die op het rechte pad te helpen, op een goede manier kunt faciliteren. De mate waarin is aan de politiek. Er is veel enthousiasme bij de partners om dat op te pakken. Aspecten van drang en dwang zijn heel helpend om dat duwtje in de rug te geven, om die woonruimte of opleiding toch in beeld te brengen.

Mevrouw **Nijhof** merkt op te begrijpen dat er voor jongeren tot 18 jaar al heel veel geregeld is; dat wordt straks gedecentraliseerd en ondergebracht bij de gemeenten.

De heer **Salet** merkt op te hopen dat het integraal gedecentraliseerd wordt. Bureau Jeugdzorg kan het niet zonder de ketenpartners.

Mevrouw **Nijhof** merkt op dat er ook een groep 18 plus is en dan heb je te maken met vrijwillige hulpverlening. Ze vraagt om voorbeelden hoe je mensen kunt motiveren. Moet je bijvoorbeeld denken aan een overeenkomst met de Sociale Dienst Drechtsteden om 18 plussers te motiveren tot zo'n traject, waarbij ze werk of vrijwilligerswerk moeten gaan doen?

Mevrouw **Fehr** antwoordt dat het natuurlijk niet zo is dat er nu pas wordt begonnen met hulpverlening aan deze doelgroep. Vanuit eerdere projecten is al eerder integraal samengewerkt; met Route 27 en het T-team waar ook de SDD bij zit, lopen al lijnen. Haar organisatie is niet blind voor de knelpunten die er nog wel degelijk zitten ten aanzien van regelgeving.

De zorgaanbieders hebben zich gecommitteerd aan het voorrangsprincipe. Als deze jongeren vanuit de zorgarrangementen die zijn opgesteld, behoefte hebben aan aanvullende modules van partners, dan moet dat dus ook naadloos gaan. Een veelgehoorde klacht van case managers is: ik moet net zo hard achteraan sluiten als mijn cliënt. Ja, dat gaat niet werken. Je moet niet in de cirkel terechtkomen van: geen woning, geen adres, geen uitkering et cetera. Of: geen huur kunnen betalen, dus niet in aanmerking kunnen komen voor een woning, dus geen adres, et cetera. Daar zijn inmiddels wel oplossingen voor bedacht, maar dan is wel de medewerking vereist van de

Sociale Dienst Drechtsteden of de woningbouwvereniging. Daar dreigde het in het verleden op vast te lopen.

Mevrouw **Legendijk** merkt op dat er al afspraken liggen met woningbouwverenigingen dat er nog een halfjaar begeleiding wordt gegeven aan de groep 18 plus die begeleid wil gaan wonen zodra zij een woninggarantie hebben. Anders komt die groep heel moeilijk op de woningmarkt.

Mevrouw **Nijhof** merkt op dat veel jongeren dakloos zijn; in de Drechtsteden is bij haar weten geen specifieke jongerenopvang. Ze vraagt of daar ideeën over zijn om die groep extra vooruit te helpen.

De heer **Salet** antwoordt dat het een ingewikkeld vraagstuk is. Bij de groep jeugdigen zie je dat ze geen consistente verblijfplaats hebben; ze zitten overal. In sommige situaties is het goed dat er een plek is waar begeleiding is en waar je dingen regelt, maar tegelijkertijd is de vraag of je daar nu huisvesting op moet zetten. In de pilot wordt gekeken naar huisvesting; daar kan de heer **Bovens** wellicht nog wat over zeggen. Maar het is ook maatwerk van wat daar in past. Het is niet een kwestie van even bouwen en dan is het opgelost; als het zo simpel was, zaten de jeugdigen al ergens.

De heer **Bovens** vult aan dat er een thuislozenteam is, het T-team, dat volop contacten heeft met jongeren. Een deel daarvan is moeilijk onder te brengen. Door middel van deze aanpak en het gebruikmaken van de plekken die er zijn, de Foyer plekken, is het mogelijk om ze begeleid onder te brengen. Die plekken zijn er dus, maar die moeten er dan ook wel voldoende zijn. Met deze aanpak wordt geprobeerd de jongeren kwalitatief op een goede manier te begeleiden zodat ze op een goede manier van die huisvesting gebruik kunnen maken, maar de vraag is of er uiteindelijk voldoende plekken zijn en dat moet goed gemonitord worden.

Mevrouw **Nijhof** merkt op te hebben begrepen dat het T-team stopt.

De heer **Bovens** antwoordt ontkennend.

Mevrouw **Catsburg** merkt op dat alle gasten betrokken zijn geweest bij het idee om case management in te zetten; het verhaal komt positief over. Ze vraagt wat nu echt de betere kansen zijn ten opzichte van het verleden om deze jongeren te helpen en of er ook bedreigingen zijn in het nieuwe systeem; zaken waar je niet aan toekomt of die vermoedelijk lastiger worden. Het stuk is van januari 2011; er is sprake van een projectachtige aanpak in de Foyer en ze vraagt naar de resultaten tot nu toe. De werkorganisatie wordt ingericht door de instellingen: daar waren twee opties voor, te weten een afzonderlijke instelling oprichten met case managers, of juist case managers aannemen bij de instellingen zelf. Ze vraagt of daar inmiddels al meer ideeën over zijn. Mevrouw **Hartman** geeft aan dat ze hier eigenlijk zit uit hoofde van onderwijs; ze is niet betrokken bij het proces. Ze heeft een jongetje meegemaakt waar 9 instanties bij betrokken waren en ziet liefst zo min mogelijk instanties die betrokken zijn bij één jongere. Dan is een case manager een goed idee.

De heer **Bovens** begint liever met de kansen. Een belangrijk element in het verhaal is de integraliteit in de sfeer van dat er nogal wat organisaties zijn die bereid zijn om mee te doen en ook integraliteit in specialisatie: Route 27, Yulius, de LVB et cetera doen allemaal mee. De gemeenschappelijke kennis en deskundigheid wordt ingebracht. Dat leidt ook tot het minder in schotten denken. Een probleem wordt niet meer over de schutting gegooid; het is een gezamenlijk probleem dat je met elkaar moet zien op te lossen. Wat de nieuwe organisatie betreft zou je veel meer moeten kijken naar doelgroepen en naar hoe je in gemeenschappelijkheid, in netwerkstructuren, ten behoeve van de jongeren iets kunt betekenen. Je levert allemaal je eigen specifieke expertise en met elkaar vorm je een team; die stappen worden in de komende tijd gezet.

Mevrouw **Fehr** vult aan dat er eigenlijk al een team staat te trappelen, ontstaan vanuit samenwerking en niet vanuit een geforceerde constructie. Het is een nieuw en goed avontuur gebleken om van eikaars expertise gebruik te maken. Er wordt natuurlijk ook geput uit de teams die al werkzaam zijn voor Dirección, waar ook een intensief case management op zit en waar met de expertise van de oud-routecoaches wordt gewerkt. Dat wordt daarin integraal meegenomen en dat is de basis voor het enthousiasme van waaruit dat gebeurt.

Wat betreft de monitoring van de kwaliteit en de borging van de vorderingen heeft zij morgen met een hele groep uitvoerders en voortrekkers een afspraak bij OCD (Onderzoekscentrum Drechtsteden) waarin met name naast de prestatie-indicatoren waar aan voldaan moet worden, ook meer specifieke vragen op tafel komen. Wat zijn de werkzame bestanddelen, wat zijn de kritische succesfactoren, wat zijn de knelpunten die worden voorzien en hoe los je die op, en doen we de goede dingen voor deze doelgroep? Er staat dus eigenlijk al een structuur klaar en de methodiekontwikkeling wordt gevolgd. Dat is het leuke van de samenwerking: de chemie is goed. Die pilot kan dus elk moment starten. Het knelpunt is nog de huisvesting; Woonbron is gelukkig heel coöperatief, maar kan ook niet toveren. Dat moet nog de nodige aandacht krijgen. Er wordt

dus geen nieuw instituut opgericht. De infrastructuur is er al, de organisaties, de evidence based methodieken en de goed getrainde mensen: daar moetje van profiteren. Mevrouw **Legendijk** merkt op dat er helemaal niet gedacht is vanuit bedreigingen voor de eigen organisatie. De kennis vanuit de verschillende organisaties wordt gebundeld en dat zijn de kansen voor de jongeren. Het voorstel zoals het er ligt kan alleen maar bijdragen aan een goede hulpverlening. De deskundigheid wordt gebundeld; als het niet nodig is, moetje het ook niet aanbieden en dat is wel het voordeel van de methode.

De heer **Seme** merkt op dat een jongere straks niet eerst bij tien hulpverleners langs moet en dat is prachtig, maar hij vraagt hoe de communicatie tussen de betrokken instanties vorm krijgt. Het ROC is bijvoorbeeld actief geïnformeerd, maar is niet betrokken bij de opzet van dit plan. Ook het bedrijfsleven is er niet bij betrokken.

De heer **Bovens** antwoordt dat Route 27 wel is betrokken en die heeft nadrukkelijk de taak om jongeren terug te leiden richting het ROC of anders richting stages of bedrijfsleven. Juist om die reden is Route 27 binnengehaald; daarmee is zowel onderwijs als bedrijfsleven betrokken.

De heer **Seme** vraagt of er kennis is uitgewisseld met de loopbaanbegeleiders vanuit Route 27, die hier een hele grote rol kunnen spelen.

Mevrouw **Fehr** antwoordt dat haar organisatie zelf ook een job coaches erkenning heeft. Dat betekent dat je een afweging kunt maken. Ga je via het UWV of via Route 27 of ga je een eigen job coach inzetten? Dat is een keuze. Afhankelijk van welke problematiek het zwaarst weegt, zeker gezien de motivatie van de jongere, ga je kiezen, uiteraard in overleg met de jongere. Er moet immers een goede prikkel van uitgaan.

Er is ten aanzien van gegevensuitwisseling voor gekozen om vooral kort en krachtig aan de slag te gaan. Partijen zitten om de tafel voor casusoverleg. De cliënt moet daar uiteraard toestemming voor geven; de privacywetgeving is onverkort van toepassing. Zeker in de uitwisseling van gegevens gaat het om relevante gegevens die alleen maar een toegevoegde waarde hebben voor de stappen die je moet gaan ondernemen. Je moet dus niet kamerbreed in allerlei fora over die jongeren gaan praten. Bijvoorbeeld Yulius kan het, na de bespreking, overnemen als daar de dominantie ligt van de problematiek. Je zit met hooguit vier partners aan tafel, wisselend al naar gelang de noodzaak. De organisaties hebben echt geen zin in grote overlegstructuren; er moet gewoon gewerkt worden met de jongeren en je doet een korte uitwisseling waar dat nodig is. Daarnaast zit er een gedragswetenschapper bij ten aanzien van verwijzingen naar Yulius, of voor een niveaubepaling door Yulius. Het moet gewoon dicht bij elkaar zitten; het draait om slagvaardigheid.

De heer **Bovens** merkt op dat de omvang, zeker in aanvang, wel te overzien is; het gaat in het begin niet om enorme groepen. Je zult elkaar zeker in aanvang snel weten te vinden en weten waar het over gaat.

De heer **Safranti** vraagt of er toch steken zijn gevallen; hij vraagt of de resultaten van de routecoaches en van Route 27 zijn geëvalueerd en wat de cijfers zijn. Hij hoort positieve verhalen waar hij enthousiast over is, maar wil weten hoe smart de doelstellingen van alle organisaties zijn en wat de effecten straks zullen zijn.

Mevrouw **Fehr** antwoordt dat het misschien meer te maken heeft met een persoonlijke visie: je moet daadkracht laten zien in hulpverlening. Ellenlange processen kosten heel veel geld en uiteindelijk op den duur ook de motivatie van de cliënten. Ze heeft het evaluatieonderzoek van de routecoaches heel goed gelezen en daar wordt van geleerd. Er zijn heel goede conclusies uit getrokken, met name ten aanzien van het intensief case management. Daar komen twee dingen uit voort: let bij de intake heel goed op de mate van zelfredzaamheid, want dat is een indicator voor de succesfactor van het traject. De andere is: doe intensief case management waar dat inderdaad noodzakelijk is, want dat is niet in alle gevallen noodzakelijk. In het verlengde daarvan: als er een gekwalificeerde verwijzing komt, heb je het over cliënten die al een route hebben afgelegd en dan moet je dat niet dunnetjes overdoen. Kijk wat je aan informatie moet verzamelen. Een belangrijk leerpunt uit de evaluatieve verkenning van Direccion is dat het bij intensief case management gaat om 'niet vrijblijvend zijn'. Leg bijvoorbeeld het accent op een doorstroomvoorziening waarin een jongere kan verdienen dat hij door kan stromen naar een zelfstandige plek als hij uitgeleerd is. De Colijnstraat is zoals bekend niet de meest optimale plek, maar er is niet genoeg geld voor huur en dus moet je de jongeren trainen om te leren om te gaan met dit soort plekken, want in de toekomst zullen ze ook niet zo gek veel meer gaan verdienen, en moeten ze dus leren omgaan met de verleidingen die op hun pad komen. Bij By Way 23 was er een behandelcoördinator die als een spin in het web vooral waakte over alle trajecten. Dat is een van de kritische succesfactoren: één case manager die het overziet en die de competenties heeft om zelf hulp te bieden. Er zijn ook mensen die een vertrektrainersopleiding achter de rug hebben; dat is een evidence based methode. Zij weten heel goed hoe ze in een kort tijdsbestek kunnen werken met smart doelen. De korte lijnen, je niet laten ontmoedigen, voortdurend met de jongeren in

contact blijven, maar vooral: die ene persoon. Met een HVP (hulpverleningsplan) werk je al met smart doelstellingen, anders straft het zich ook af. Smart is dat het doelstellingen zijn waar de jongere toe in staat is, dus niet bij zijn beperkingen en onmogelijkheden, want die kent hij inmiddels wel, maar juist bij zijn mogelijkheden, en die door hem of haar laten formuleren. Je praat niet over, maar met cliënten en je vraagt wat ze nodig hebben. Er is daarnaast ook nog een groep die inmiddels alle trucs kent en waar je niet te misselijk mee moet zijn in je aanpak; daar mag je laten blijken dat jij als hulpverlener ook al die trucs kent.

Mevrouw **Nijhof** vindt het verhaal van mevrouw Fehr heel mooi. Ze vraagt hoe de organisaties aan de cliënten komt. Het gaat om multiprobleem jongeren en 18-plussers. Bureau Jeugdzorg gaat over de 18-minners; die dragen de kinderen dus over. Ze vraagt zich af of het niet steeds over dezelfde groep jongeren gaat, die nu al heel veel geld kost en die in een nieuw traject komt, waarmee je echter geen nieuwe groep bereikt.

De heer **Salet** antwoordt dat er veel smart doelen en smart resultaten waren rondom die groep met betrekking tot gezondheid, recidive, politiecontacten en opbouw van gezonde relaties. Het was echt aantoonbaar dat daar op gescoord werd; daar werd eerst door Jeugdzorg geïnvesteerd en inmiddels zijn de betreffende medewerkers overgegaan naar de organisatie van de heer Bovens. Daar gebeurt dus veel. Hij was altijd erg onder de indruk van de ernst van de problematiek die bij die groep speelt en dan is het knap dat je ziet dat er na verloop van tijd resultaat bereikt wordt. De kinderen komen niet uit de lucht vallen; dat klopt. Het is wel complex; ze hebben niet altijd in dezelfde regio gewoond. Tegelijkertijd is het wel zo dat veel van de jeugdigen bekend zijn vanuit hun voorgeschiedenis. Vandaag was hij bij een symposium en hoorde een hoogleraar kinderpsychiatrie zeggen: bij mensen en bij dieren is een percentage van tien procent waar het niet goed mee gaat en waar de basisvaardigheden om problemen op te lossen vanaf de prille jeugd zijn misgegaan. In het verleden zei je dan: misschien is er wel 4 jaar behandeling nodig om dat recht te zetten. Dat wordt niet meer geaccepteerd; vanuit efficiency, vanuit wat maatschappelijk acceptabel gevonden wordt, vanuit de rol van ouders et cetera. Jeugdzorg staat aan de wieg van de evidence based methode om zaken goed en efficiënt te regelen. Aantoonbaar is dat jeugdzorg effect heeft: er worden meters gemaakt, problemen worden minder. Maar als de jongere 18 is, is niet alles opgelost. Vaak ben je niet in staat om een alternatieve vader of moeder te worden, ook al doen de medewerkers hun uiterste best om continuïteit van zorg bieden en een klankbord te zijn. De realiteit is dat je het dus niet allemaal kunt oplossen; er zal een percentage blijven waar je wat mee moet. De jeugdigen mogen niet in een gat vallen. Op het moment dat ze uit detentie komen of dat een gesloten jeugdzorgtraject is afgelopen, is het vaak zo dat ze niet staan te springen om na hun 18^e opnieuw in een traject te komen. Er hoeft echter maar weinig te gebeuren of er is weer contact. Rondom nazorg en volgen gebeurt er veel. Als de jongvolwassenen het goed vinden, wordt die informatie overgedragen. Tegelijkertijd is het heel zinvol om voor een selecte groep met een realistische doelstelling nog zorg te bieden. Dat is het initiatief wat is genomen door zorgaanbieders en dat ondersteunt hij van harte. Het is immers maar heel weinig kinderen van 18 jaar gegeven om zonder ouders en zonder steunsystemen hun zaken in de wereld adequaat te regelen en dan is het heel fijn dat anderen daar iets aan willen doen. Bureau Jeugdzorg wil dat heel graag zo veel mogelijk ondersteunen en faciliteren.

De heer **Bovens** gaat in op de smart doelstelling. De methodieken zijn zeker niet allemaal evidence based, maar er wordt wel nadrukkelijk met doelstellingen gewerkt. Die liggen op het terrein van herstel van relaties, werk en scholing, agressie et cetera. Als je terugkijkt is er inmiddels wel veel gebeurd op dat terrein en zeker als je kijkt naar de complexiteit van de doelgroep. Investeren we niet opnieuw in deze doelgroep? Zondermeer is er een X gedeelte dat tot hun 18^e bij Bureau Jeugdzorg begeleid werd; hij vindt het een goede zaak dat zijn organisatie dan aanschuift om het stokje over te nemen en vindt dat ook zonder meer maatschappelijk verantwoord. De samenleving verwacht dat deze 18-jarigen het wel alleen uit kunnen zoeken, terwijl ze over het algemeen niet zo'n beste bagage en achtergrond hebben. Er komen ook nieuwe cliënten, van overal uit Nederland, maar ook mensen die zijn vastgelopen op bijvoorbeeld het ROC en vervolgens in de problemen zijn gekomen.

Mevrouw **Kruger** vraagt wat er gebeurt als de integrale aanpak in Dordrecht nationaal moet worden; immers, een jongere die in Dordrecht in een hulpverleningstraject zit kan bijvoorbeeld verhuizen naar zijn tante in Den Haag.

De heer **Salet** antwoordt dat het er van afhangt wat voor tante het is; dat kan een zegen zijn. Je bent uiteraard echt op zoek naar de juiste tante. Zitten er in het systeem van de jongere relaties die de trouw op kunnen brengen waar je als mens behoefte aan hebt door de jaren heen? Zijn er betekenisvolle mensen die continuïteit kunnen bieden die je als professional niet biedt? In het verleden ging je eerst kijken of er lokale structuren waren waar je wat aan kon overdragen; je liet het niet los. Er zijn natuurlijk wel grenzen aan, maar er wordt door heel Nederland gereden voor 18-minners. Dat komt omdat vader bijvoorbeeld in Groningen woont en moeder in Heerlen, terwijl

de jeugdige toevallig nog in Dordrecht woont. Er is de ontwikkeling van het CJG, het Centrum voor Jeugd en Gezin; dat is natuurlijk mooi.

Mevrouw **Bonnema** vraagt naar de eigen krachtcentrale. De eigen krachtconferentie is een van de methodes.

De heer **Salet** antwoordt dat het inderdaad een prachtige methode is, alleen kost zo'n traject 6.000 euro; wat doe je dan bij het derde gezin? Binnen Bureau Jeugdzorg wordt daar nadrukkelijk mee gewerkt, al wordt dat geen Eigen Kracht genoemd. De methode om in zorgcoördinatie ook het familienetwerkberaad een plek te geven wordt zeker gehanteerd. Concreet is opgenomen in de nieuwe methode voor de voogdij-jeugdigen dat in een vroegtijdig stadium in de omgeving van de jeugdige wordt gezocht wie van betekenis zijn in het leven van de jeugdige en wie de professional kan vervangen. Er is veel ervaring met het familienetwerkberaad en er is ook wel onderzoek naar gedaan. Het voorkomt of beperkt indicaties en er is ook een grote betrokkenheid bij families om daar zelf een bijdrage aan te leveren. Ook in de rol van bureau Jeugdzorg zijn er normatieve opvattingen over goed en slecht met betrekking tot: wat is nu de veiligheid en wat moet er nu gebeuren? Er wordt veel geïnvesteerd in: wat zit er nu aan eigen kracht in het familienetwerksysteem, maar tegelijkertijd meet je jezelf de arrogantie aan om opvattingen te hebben over in hoeverre dat nu een zes of een vijf is met betrekking tot wat voor die specifieke jeugdige nodig is. Dat is natuurlijk iets anders voor de groep 18-plus, waarbij je de jongvolwassene meer de keuze kunt geven. Bij jongere kinderen is het primair: hoe veilig is dat kind, kunnen we vertrouwen hebben in de waarborgen die het familienetwerk bedacht heeft en kunnen we terugtreden in onze professionele rol?

Mevrouw **Nijhof** vraagt of er ook nagedacht wordt over een big brother / big sister aanpak; dat is heel succesvol in Rotterdam. Men richt zich daar vooral op 18-minners. Het is soms een enorme uitkomst voor jongeren dat ze een gelijke hebben waarmee ze gewoon eens normale dingen kunnen doen en op een normaal niveau kunnen praten.

De heer **Bovens** antwoordt dat zijn organisatie sinds april 2010 in de Drechtsteden actief is; de organisatie komt uit de stadsregio Rotterdam en hij kent dus het verhaal van Big Brother en Big Sister. Het zijn zaken die je ook in Dordrecht zeker goed kunt gebruiken. Dat sluit aan op het feit dat je als hulporganisatie ook je grenzen kent in wat je voor jongeren kunt betekenen. Op het moment dat je in staat bent om jongeren "onder te brengen" onder de aandacht van zo'n organisatie en de jongere kan daar iets halen wat aansluit op zijn behoefte, dan kan dat vele malen beter werken dan datgene wat je als hulpverlenende organisatie kunt bieden. Als organisatie moet je dat in beeld brengen en zorgen dat de jongere daar ook terecht komt. Je moet je eigen beperkingen kennen. Dat sluit heel erg aan op het denken in eigen kracht, terwijl je bezig bent om jongeren, zeker de oudere jeugd, daarop te laten aansluiten.

Mevrouw **Fehr** merkt op van mevrouw Sandra Korthals van Big Brother en Big Sister te hebben begrepen dat 18 jaar eigenlijk wel de grens is.

De heer **Safranti** vraagt naar het shopgedrag van de cliënten zelf; er zijn zoveel aanbieders die aan de klant kunnen trekken. Het is immers vrijwillig, maar niet vrijblijvend.

Hij is ook benieuwd naar het Job Ready verhaal; dat houdt in dat iemand klaargestoomd wordt voor werk, desnoods vrijwilligerswerk.

De heer **Salet** antwoordt dat het shopgedrag een serieus probleem is. Dat is nu ondervangen omdat er nu afstemming is, maar als je alles aan de vrije krachten overlaat in een verdeelde wereld, dan is het inderdaad zo dat de ene organisatie aan de linkerarm trekt en de ander aan het rechterbeen. Dat komt voor. Het is in ieders belang om dat door zorgcoördinatie af te vangen en één plan te maken, waarbij alle gezinsleden betrokken zijn.

Mevrouw **Fehr** antwoordt dat Job Ready heel sterk samenhangt met het commitment dat wel of niet is gegroeid bij de jongere. Dat staat of valt met wat een jongere achter de rug heeft. Het sterke aan job coaching is dat niet alleen de jongere één op één wordt begeleid, maar ook de werkgever die bereid is om een werkervaringplek te geven. Er zijn job coaches die 's morgens om 7 uur aanbellen om ervoor te zorgen dat de jongere om half 8 op zijn werk verschijnt.

Mevrouw **Nijhof** merkt op bij interruptie dat dit helemaal niet meer mogelijk is in deze tijd van bezuinigingen; dat is vorige week duidelijk gemaakt door de wethouder.

Mevrouw **Fehr** antwoordt dat de dagbehandeling oudere jeugd binnen Trivium Lindenhof job coaching biedt; je bouwt je eigen netwerk op. Dat lukt haar organisatie dus wel.

De heer **Bevers** merkt op dat opvalt dat er veel daadkracht en ambitie aan tafel zit, en veel bereidheid om ook buiten de eigen organisatie te kijken en echt integraal samen te werken. Dat heeft hij zelden zo krachtig horen uitspreken en hij spreekt daar zijn oprechte waardering voor uit.

De **voorzitter** vraagt de commissie hoe verder gegaan moet worden met de twee Raadsinformatiebrieven.

Mevrouw **Nijhof** wil het stuk Zorg voor elkaar nog een keer apart bespreken, tegelijk met de presentatie van de wethouder. De heer Safranti, de heer Bevers, mevrouw Kruger, de heer Seme en mevrouw Stolk sluiten zich daar bij aan.

Mevrouw **Catsburg** wil het koppelen met het voorstel voor het nieuwe meerjarenbeleidsplan.

Wethouder **Wagemakers** merkt op dat het nieuwe beleidsplan in twee stukken wordt geknipt: een strategisch meerjarenplan en een meer operationeel plan voor 1 a 2 jaar. Hij wil bekijken of het mogelijk is om daar nog voor de zomer op terug te komen, maar met het meerjarenplan lukt dat niet meer, omdat dat besproken moet worden met de 13 regiogemeenten; dat wordt dus na de zomer. Hij laat het aan de raad over om die twee te koppelen of niet.

De heer **Bevers** wil als raad graag in een eerder stadium meedenken naar aanleiding van de presentatie van de wethouder.

De Raadsinformatiebrief Zorg voor elkaar zal worden teruggelegd richting agendacommissie voor een kamer met presentatie. De Raadsinformatiebrief Multiproblem jongeren kan worden meegenomen naar de expertmeeting van 17 mei. Mevrouw **Nijhof** wil de brief nog niet ter kennisgeving naar de raad sturen, maar wil wachten tot de 17^e, om het te kunnen bespreken. Ze wil het betrekken bij de expertmeeting.

Er wordt besloten om het te betrekken bij de expertmeeting en daarna gaat het naar de raad.

De **voorzitter** dankt de gasten hartelijk voor hun komst en hun bijdrage en sluit de vergadering.

**VERSLAG (INTEGRAAL) VAN DE VERGADERING VAN DE DORDTSE KAMERS
VAN 12 APRIL 2011**

Bestuur en Middelen (Bestuur en Samenwerking)

**VASTSTELLEN VERORDENING TOT WIJZIGING VERORDENING BURGERINITIATIEF
(EERSTE WIJZIGING) (579138)**

Met de wijziging van de verordening wordt het burgers gemakkelijker gemaakt om een burgerinitiatief in te dienen.

VASTSTELLEN VAN DE REFERENDUMVERORDENING DORDRECHT (575381)

De referendumverordening heeft de intentie om inwoners van de stad meer en betere mogelijkheden te bieden om aan de voorkant van ontwikkelingen mee te denken en voorstellen te doen.

Voorzitter: Mevrouw J. van den Bergh
Secretaris: Mevrouw J.H. de Roo-Veulings
Verslag: Erna Verveer, Getikt! af audio

Aanwezig:

Mevrouw M.C., Ruisen, GroenUnks
De heer C.A. Van Verk, PvdA
Mevrouw I. Koene, VVD
De heer P. Naeije, CDA
De heer H. Romijnsen, VSP
De heer H. Van der Linden, ChristenUnie/SGP
De heer J.P. Schuiten, D66
De heer A. Van Wensen, BETER VOOR DORDT

Namens het college is aanwezig wethouder P.H. Sleeking
Namens de ambtelijke organisatie zijn aanwezig de heren A.R. Zwaai en A.P.E. Jaquet

De **voorzitter** Welkom in deze Kamer. Er staan twee stukken op de agenda.

De heer **Van Verk** Voorstel, een voorstel van orde. Ik zou graag de twee stukken ineens willen behandelen. De reden is dat die twee stukken sterk in eikaars verlengde liggen en sterk op elkaar lijken en volgens het college beiden over bestuurlijke vernieuwing gaan. Ze gaan beiden over burgerparticipatie, dus het lijkt mij meer voor de hand liggen om het in één Kamer proberen af te doen.

De **voorzitter** Ik zie veel mensen knikken. Ik ga er van uit dat iedereen het voorstel steunt.

De heer **Van Verk** Dank u wel, voorzitter. Vanuit de PvdA zijn wij uiteraard verheugd over deze twee voorstellen van het college, waar je als partij gewoon niet tegen kan zijn. Ook wij hebben in ons verkiezingsprogramma staan dat wij de burgers meer directe invloed willen geven op de besluitvorming in deze stad. Voorstellen voor burgerinitiatieven en referenda staan al langere tijd op onze verlanglijst, al staan ze er nog niet zo lang op als bij D66. Zij beijveren zich immers al vanaf dat jaartal in de vorige eeuw voor meer democratisering van de democratie. Wij vinden dan ook de inleiding bij de voorstellen waarin men spreekt van bestuurlijke vernieuwing eigenlijk meer een vorm van restauratie. De kroonjuwelen die D66 al decennialang koestert worden eens flink opgepoetst en door het college in de etalage gezet alsof het iets nieuws zou zijn. Tegelijkertijd wordt echter met de invoering van deze bestuurlijke restauratie een echte vernieuwing bij de vuilnisbak gezet. Daar waar wij pleiten voor meer directe democratische besluitvorming waarbij burgers daadwerkelijk kunnen meebeslissen, stelt het college voor om deze projecten te beëindigen. Wij hebben het dan over het project Burgers aan Zet. Een project waarin burgers mee konden denken, praten en beslissen over de inzet van de middelen die nodig zijn voor een buurt of wijk. Een project dat als voorbeeld diende voor andere plaatsen en veel lof kreeg toegezwaaid in de regio, maar desalniettemin werd stopgezet. Een gemiste kans op een daadwerkelijk nieuwe bestuursstijl. Ook de wijze waarop het referendum tot stand komt vinden wij getuigen van een historiserende wijze van besturen. Daar waar meer dan de helft van Nederland zijn belastinggegevens in moet leveren langs digitale weg, stelt het college voor om de handtekeningen

te laten brengen op daartoe aangewezen plaatsen zoals het Stadskantoor en andere publieke plaatsen. Daarbij wordt dan nog handmatig gecontroleerd of de ondertekenaar kiesgerechtigd is. Het Digi-D dat dus door de helft van Nederland moet worden gebruikt, wordt afgewezen omdat er onvoldoende veiligheids garanties op dit punt bestaan. Dit leidt bij ons wel tot vragen over de betrouwbaarheid van de brengsystemen. Niet zozeer de betrouwbaarheid van het ambtelijk apparaat is in het geding, maar wel kan de privacy van mensen worden aangetast. Zeker voor medewerkers kan het uitbrengen van een ondersteunende stem belemmerd worden door het feit dat dit hun positie zou kunnen schaden. Op welke wijze denkt het college te kunnen waarborgen dat dat nooit gebeurt? Ondanks deze gemiste kans willen wij de voorstellen tot meer formele vormen van democratisering in ieder geval van harte steunen. Tenslotte is één vogel in de hand beter dan tien in de lucht, en voor alle duidelijkheid: dit is een gezegde.

Inhoudelijk hebben wij ook nog enkele opmerkingen. Bij het referendum is er sprake van een inleidend verzoek en een definitief verzoek met 500 handtekeningen, resp. 5.000 handtekeningen. Wij zouden u willen vragen om meer aan te sluiten bij de huidige praktijk van de Kieswet. Een raadslid is namelijk gekozen met 25% van de kiesdeler. In dit geval 300 tot 350 voorkeurstemmen bij de laatste verkiezingen. Zou een dergelijk percentage niet meer recht doen als drempel voor een inleidend verzoek, waarbij een definitief verzoek door tien maal de kiesdrempel zou kunnen worden ondersteund? Reden voor deze opmerking is dat het bij een veranderende, krimpende of uitbreidende bevolking steeds moeilijker wordt; op deze wijze kan hij flexibel blijven.

Twee; verder zouden wij enig inzicht willen hebben in de kosten van een referendum. In dit voorstel staat terecht dat dit voorstel als zodanig geen kosten met zich meebrengt, maar wat gebeurt er als er een referendum wordt gehouden? Kan het college enig inzicht geven in de kosten die dan sowieso gemaakt moeten worden?

Dan het voorstel burgerinitiatief; dat ondersteunen wij uiteraard ook van harte. De verbeteringen die worden aangebracht in het verlagen van de leeftijd alsmede de omvang in relatie te brengen tot de schaal juichen wij toe. Dit biedt de burgers inderdaad meer kansen om te komen met een burgerinitiatief. Maar dan, wat gebeurt er dan? Het proces zoals dat is gelopen rond ons eerste en voor zover ik weet enige burgerinitiatief verdient naar mijn idee niet de schoonheidsprijs. Wanneer men de burgers de mogelijkheid biedt om initiatieven in te dienen, dan moet men ook aan zorgvuldig verwachtingsmanagement doen. Dit management dient gebaseerd te zijn op de gedachte: waarom wel. Niet op de gedachte "waarom wel", maar om de grondhouding te vinden in de wat laconieke gedachte van: ach, waarom niet, laten we het proberen. Op zijn minst betekent dit dat men alle beloofde stappen zorgvuldig afloopt, waarbij men zich er voortdurend van bewust moet zijn dat het een wedstrijd is tussen amateurs en profs. Dit betekent dat men zelf elke stap goed afweegt en de amateurs volop de gelegenheid en hulp biedt om het initiatief daadwerkelijk uitvoerbaar te maken. Bij het Kindertheater heeft men in mijn visie de kansen gemist en zijn er lessons to be learned. Wij zouden dan ook graag van het college vernemen welke lessen men uit dit proces heeft getrokken.

Samenvattend: ondanks het sterk historiserende karakter van beide voorstellen ondersteunen wij die wel, in de hoop en de veronderstelling dat de burgers daadwerkelijk invulling kunnen gaan geven aan deze eerste vormen van formele democratisering.

Mevrouw **Koene** Voorzitter, mag ik de heer Van Verk een vraag stellen? Kunt u de aantallen met betrekking tot het referendum nog een keer herhalen?

De heer **Van Verk** In de toelichting op de verordening staat: om het inleidend verzoek te doen moeten er 500 handtekeningen worden gebracht en om een definitief verzoek te krijgen moeten er 5.000 worden gebracht. Mijn suggestie is: pak de kiesdeler van de verkiezingen eens in de vier jaar, of zeg gewoon dat het de kiesdeler is of een kwart van de kiesdeler; dat is in dit geval 300 tot 350 en voor een definitief verzoek wordt het dan 3.500, waarmee je een flexibel getal hanteert. Het voordeel is dan dat je de verordening niet hoeft te wijzigen als er wijzigingen optreden in de bevolkingsomvang. Dat is nog niet het meest erge, maar het andere vind ik het meer principiële punt dat je dan dichterbij de werkelijkheid van het verkiezen blijft. Een raadslid kan worden gekozen met 350 stemmen; nou, dan lijkt mij dat een inleidend verzoek voor een referendum ongeveer dezelfde omvang moet hebben.

De heer **Schuiten** Voorzitter, even op dat laatste ingaand. Op zich is het wel een sympathiek idee om de kiesdeler te gebruiken, maar de argumentatie van het college was als ik het me goed herinner dat een absoluut getal in communicatie wel heel erg duidelijk is naar mensen toe. Dat sprak mij ook wel heel erg aan. Wij weten wat de kiesdeler is, maar veel mensen misschien niet. Vijfhonderd zit niet zo ver van driehonderd vandaan, dus....

De heer **Van Verk** In antwoord daarop: volgens mij is de Nederlandse samenleving redelijk goed opgeleid en weten ze dat best wel. Veel mensen hebben toch wel een middelbare school opleiding waarin dat wordt uitgelegd.

De heer **Naeije** Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, er liggen twee voorstellen voor om burgers beter te betrekken bij het beleid en vooral ook aan de voorkant. Hier zijn ook afspraken over gemaakt in het politiek akkoord. Dit zijn mooie voorstellen en een nobel streven. Wat de CDA fractie betreft zijn dit slechts instrumenten en zeker niet de enige instrumenten; we moeten deze instrumenten nu niet heilig verklaren. Wat ons betreft zijn de brieven, de mails die we ontvangen, de contacten in de stad, de werkbezoeken die wij als fractie afleggen, hele nuttige instrumenten en ook veel directer en sneller dan deze instrumenten. Desalniettemin zullen we deze voorstellen steunen, maar laten we vooral die normale contacten niet vergeten. Voorzitter, wat het burgerinitiatief betreft is er een aantal maatregelen genomen om die te wijzigen, om de drempel te verlagen. Wij ondersteunen dat, waarbij er wel een aandachtspunt is wat misschien ook in algemene zin ook eens in de agendacommissie aan de orde moet komen. Dat is het volgende. Stel dat het burgerinitiatief door die drempelverlaging ontzettend interessant wordt voor heel veel mensen en dat we ontzettend veel initiatieven op deze agenda krijgen; dat zou hartstikke mooi zijn. Maar tegelijkertijd zien wij op dit moment al dat de voorstellen die regulier van het college komen, in de tijd opschuiven voor ze in de raad besproken worden. Wat ons betreft kan het niet zo zijn dat er straks allerlei burgerinitiatieven zijn en dat mensen een halfjaar moeten wachten voordat het een keer behandeld wordt in de commissie. Dat doet geen recht aan het initiatief dat die mensen nemen, en daar willen we wel aandacht voor. Tenslotte voor wat betreft het burgerinitiatief vroeg ik me namens de fractie af of het niet verstandig is om een evaluatie te houden, en de vraag is dan op welke termijn. We verlagen nu verschillende drempels; wat voor effect heeft dat en wat levert het ons op? Het lijkt ons goed om te kijken van: wat hebben we nu gehad? En of dat over een jaar moet of over twee jaar: over de termijn kunnen we discussiëren. Stel dat er elke maand 10 burgerinitiatieven moeten komen; is dat wat we willen, is dat niet wat we willen? Het lijkt ons goed om daar als raad en als commissie over van gedachten te wisselen. Voorzitter, dat voor wat betreft het burgerinitiatief, al deel ik de woorden van de heer Van Verk dat het eerste burgerinitiatief, als het gaat om het proces, niet gelopen is zoals dat had moeten lopen. In die zin deel ik dat met u, dat we daar lessen uit moeten trekken voor volgende initiatieven die komen.

Wat het referendum betreft zal ik kort zijn. Het zal u niet verbazen dat het CDA niet de grootste voorvechter in de geschiedenis van de Nederlandse democratie is als het gaat om het referendum. Dat zijn we nog steeds niet, maar zoals eerder gezegd: we hebben een afspraak gemaakt in het politiek akkoord. Daar staan wij dus volledig achter. Waar het ons om gaat: een referendum is een versimpeling van de werkelijkheid. Vaak is een referendum gebaseerd op ja/nee; net of de werkelijkheid zwart/wit is. Als CDA zijn we daar een groot tegenstander van. De mogelijkheid die er nog steeds ligt in deze verordening om andere vraagstellingen te hanteren, daar hebben wij meer gevoel bij. Bijvoorbeeld als er een project ontwikkeld wordt wat in drie verschillende opties uitgewerkt kan worden, dat we dan verschillende opties aan de bevolking voor kunnen leggen. Dat zijn instrumenten van referenda waar wij meer in zien dan een simpel ja of nee, want dat versimpelt de werkelijkheid naar onze mening. Ook is het, zoals al in het voorstel is aangegeven, belangrijk om minderheden te beschermen en dat is ook iets waar de raad zich altijd van bewust moet zijn, dat het niet altijd degene is die het hardst roept, dat dat zomaar het antwoord is wat de raad over moet nemen. Daarvoor is de raad gekozen, als een democratisch gekozen parlement van Dordrecht, om het zo maar eens te zeggen, en wij vinden dat een groot goed.

Mevrouw **Ruisch** Voorzitter? Mag ik de heer Naeije wat vragen? Wat bedoelt u met dat minderheden beschermd moeten worden en dat niet altijd de grootste schreeuwers hun zin moeten krijgen?

De heer **Naeije** Er zullen onderwerpen zijn waar we als raad een verantwoordelijkheid in hebben in het kader van het algemeen belang waar een referendum over aangevraagd kan worden, waarin de meerderheid zegt: we gaan linksaf, maar dat dat naar de mening van onze fractie en wellicht naar de mening van de raad dusdanig grote consequenties heeft voor een kleine groep, dat wij dat als fractie of als raad niet acceptabel vinden. Dus wij vinden het van belang om niet altijd 'de meeste stemmen gelden' aan te houden, maar ook te kijken: welke effecten heeft dat op een kleine groep, omdat we die minderheden willen beschermen.

De heer **Van Verk** Voorzitter? Als ik het goed begrepen heb zijn de referenda niet bindend; dat mag niet eens in Nederland. Dus het is toch uw eigen politieke verantwoordelijkheid om een keuze te maken of u de stem des volks volgt, ja of nee. En dan wordt er vanzelf na vier jaar afgerekend.

De heer **Naeije** Ja. Of niet. Maar wat ik aan heb willen geven, is dat het voor onze fractie van belang is dat we hierbij aangeven dat we niet per definitie de meerderheid van de stemmen zullen volgen. Daar heeft u helemaal gelijk in; zo is het ook geregeld omdat het een raadgevend referendum is. Ik geef alleen maar aan dat een van de zaken, die overigens ook in het voorstel staat, dat het gaat om beschermen van minderheden, dat het voor onze fractie een zwaarwegend argument is wat wij zullen betrekken in de oordeelsvorming bij de uitslag van het referendum.

De heer **Van Verk** Nu is dat een van de dingen die geloof ik uitgesloten worden in het hele verhaal, en ik zie de wethouder instemmend knikken, dus daar ben ik al sowieso niet bang voor. Maar ik begrijp dus uit uw woorden dat het CDA eigenlijk niet voor een referendum is en eigenlijk ook niet de uitslag hoeft te volgen. Nou ja, dat zegt iets meer over het CDA overigens als over een referendum en over het democratisch gehalte daarvan.

De heer **Naeije** Nou, dat zijn uw woorden uiteraard. Ik del die mening absoluut niet. Ik zou niet willen zeggen...

De heer **Van Verk** Nee, maar ik zou die D wat kleiner maken binnen uw letters.

De heer **Naeije** Ja, maar of democratie afhankelijk is van of je voor of tegen een instrument van een referendum bent, dat vind ik een beetje te kort door de bocht. Het CDA is een democratische partij die brede steun heeft in de samenleving en die zich ook in het verleden bewezen heeft. Wij staan zeker voor de democratie. U heeft ook de democratie gezien op ons congres in oktober; dat werd door iedereen gezien als het toppunt van democratie...

De heer **Van Verk** Ja, dat vonden wij het feest van de democratie.

De heer **Naeije** Nou ja, de democratie staat hoog in ons vaandel en om dat alleen maar af te leiden van of wij dat instrument van een raadgevend referendum heilig verklaren in een vraagstelling die vaak een versimpeling is van de werkelijkheid, dan vind ik dat u de democratie ook tekort doet. Ik denk dat de keizers, zeker de kiezers in Dordrecht, ook goed hebben laten zien dat ze weten hoe de democratie werkt, dat ze ook bij de verkiezingen uitstekend in staat zijn om hun stem te laten gelden en alle politieke partijen kunnen daar hun lessen uit leren. Dat hangt niet van het referendum af. Kiezers zijn heel goed in staat om hun eigen vertegenwoordigers te kiezen.

Mevrouw **Ruisch** Meneer Naeije, ik volg uw betoog en u wordt er ook helemaal bevolgen van. Maar op het moment dat er een referendum plaatsvindt in Dordrecht, wekken we daar ook verwachtingen mee. Dus in die zin denk ik toch dat als we daar als raad toe overgaan, en het is positief, dat u van goeden huize zult moeten komen en goede argumenten moeten hebben om te zeggen: dan doen we dat toch niet.

De heer **Naeije** Uiteraard. Los van een referendum vind ik dat een fractie en een raad altijd goede argumenten moet hebben om uit te leggen of de raad voor of tegen een voorstel is. Dus dat per definitie. Ten tweede moet dat bij een referendum heel goed uitgelegd worden en dat zullen we ook zeker doen, waarbij ik in mijn pleidooi heb aangegeven dat er meerdere overwegingen zijn om voor of tegen te zijn en niet alleen maar per definitie, dat is wat ik heb willen zeggen, de meerderheid gevolgd gaat worden. Het klopt dat er iets is opgenomen over kwetsbare minderheden, maar dat is discutabel. Wanneer is daar sprake van? Daar kan elke fractie ook een afweging in maken en wij zullen die afweging per onderwerp maken. Dat heb ik willen zeggen; niet meer en niet minder.

De heer **Schuiten** Om ook even op ons standpunt in deze in te gaan: ik zou het niet meer onze kroonjuwelen durven noemen, want dat is een beetje een sleets begrip, zo langzamerhand. Dat neemt niet weg dat wij nog steeds positief staan achter vormen van meer burgerparticipatie, dus ook deze voorstellen juichen wij van harte toe. Ik ga een stukje mee met de nuances van de heer Naeije, in de zin van dat er inderdaad altijd een risico bestaat dat de hardste schreeuwers op een referendum afkomen. Tegelijkertijd zeg ik: je moet er ook niet al te bang voor zijn; je hebt en houdt als raad het laatste woord, dus ik nuanceer hem ook meteen weer. Maar ook de suggestie van alleen een ja / nee optie voorleggen, dat is vaak ook wel een heel erge simplificatie van de werkelijkheid; daar ben ik het ook wel mee eens. Dus dat je nog eens nadenkt hoe je het door een aantal opties voor te leggen iets dichter bij de werkelijkheid kunt brengen, daar sta ik ook wel sympathiek tegenover. Met die kanttekeningen steunen wij deze voorstellen en het verzoek is aan het college om over deze nuances nog eens verder na te denken. Wat de referendumverordening betreft viel mij in de procedure wel op dat er nog een ingewikkeldheidje in zit, in de zin dat de raad twee keer een besluit moet nemen: eerst bij het inleidend verzoek en daarna nog een keer na het

definitieve verzoek. Dat komt een beetje bureaucratisch op mij over. Volgens mij kun je bij een inleidend verzoek al duidelijk maken dat voor het definitieve verzoek 5.000 handtekeningen, of hoeveel het er dan ook moeten zijn straks, nodig zijn en hoefje daar dan niet nog een keer over te spreken. Tot zover.

De heer **Van Verk** Mag ik nog iets vragen aan de heer Schuiten, en eigenlijk ook nog aan de heer Naeije, want ik was nog niet helemaal klaar met dat democratische gedoe, zal ik maar zeggen. Volgens mij gaat de raad zelf over de vraagstelling. Dus wat is het probleem voor wat betreft simplificatie? Als je dat doet, doe je het zelf; laten we daar dan ook helder over zijn. En als je dat dus doet, dan doe je dat of doelbewust omdat je de werkelijkheid wilt simplificeren, maar dan moet je niet raar opkijken als je dan simpele antwoorden krijgt. Dat is een. En als die antwoorden je niet aanstaan, dan kun je volgens mij niet opeens gaan draaien en zeggen: ja, dat is nou dom. Dat volk, dat is dom. Nee, u heeft net beiden gezegd dat dit volk niet dom is. De Dordtenaar weet uitstekend wat hij kiest. Dat heeft hij bij de verkiezingen inderdaad laten zien, laten we daar ook maar helder in zijn. Er waren een aantal partijen waaronder die van mij, die een standpunt hadden over de Zuidpolder wat haaks stond op wat de wethouder propageerde, en daar zijn we onherroepelijk voor een deel voor afgestraft. Die les hebben wij in ieder geval geleerd. Ik beluister bij de voorgaande twee sprekers dat die les nog geleerd moet worden.

De heer **Naeije** Dat ben ik niet met u eens. De heer Van Verk zegt een aantal dingen, maar ik deel gewoon zijn mening niet. Ik heb volgens mij net al aangegeven dat ik het daar gewoon niet mee eens ben. Het feit dat je een stelling hebt waar je alleen maar ja of nee op kan zeggen, dat suggereert, hoe goed je die stelling ook probeert te formuleren, dan is er alleen een zwart of een wit antwoord. Heel veel mensen zitten op heel veel stellingen en niet op zwart of wit. Die...

De heer **Van Verk** Maar u luistert niet naar wat ik zeg, meneer Naeije. De raad gaat zelf over de vraagstelling en de raad kan dus zelf zeggen of zij verschillende opties voorlegt: 1, 2, 4, 10 en daar gaat het om.

De heer **Naeije** In mijn pleidooi heb ik dus aan willen geven dat wij een voorstander zijn van een stelling waarbij meerdere keuzemogelijkheden zijn. Dat heb ik willen zeggen. En ja/nee, dat suggereert inderdaad een versimpeling van de werkelijkheid. Dat heb ik willen aangeven, en dat, als er een referendum wordt gehouden, wij een voorkeur hebben voor meerdere varianten.

De heer **Schuiten** Voorzitter? Ik voel me toch ook een klein beetje aangesproken door de heer Van Verk in de zin dat we nog dingen moeten leren. Ik ben het er mee eens dat de raad hier het laatste woord heeft en dus ook kan bepalen welke vragen ze stelt en in welke vorm ze dat voorlegt. We hebben opgemerkt dat dit een punt van aandacht is en we weten ook uit ervaring met referenda dat er in het verleden nogal eens vragen zijn voorgelegd aan mensen over tamelijk ingewikkelde kwesties, waar mensen dan alleen ja of nee op konden zeggen. Dat is een aandachtspunt en niet meer dan dat. En daarmee is niet gezegd dat de raad daar geen genuanceerde vraag over neer kan leggen, maar meer de opmerking van: doe dat dan ook.

De heer **Van der Linden** Dank u wel, voorzitter, een vooropmerking was wel dat de introtekst erg uitging van een soort waterscheiding tussen de tijd vanaf het jaar nul tot zeg maar maart vorig jaar, en vanaf nu wordt alles beter; alsof er tot 3 maart vorig jaar eigenlijk nooit iets gedaan is aan transparantie of commitment zoeken of draagvlakverbetering. Dat vind ik overdreven. De Nederlandse democratie probeert al 30 jaar op allerlei manieren contact te zoeken met zijn kiezers, maar ook met de niet-kiezers en de thuisblijvers en de gefrustreerden, de bozen en de teleurgestelden. Dat mislukt natuurlijk vaak, maar de voorgaande colleges hebben daar echt hun best voor gedaan. Desalniettemin, wat hier voorligt zijn twee nuttige instrumenten. We beschouwen het wel als instrumenten in een lange rij, want je kunt brieven schrijven aan wethouders, je kunt in contact treden met je gemeenteraadslid, je bent vaak lid van een partij, of buurman van iemand; je kunt inspreken. Er zijn allerlei manieren om duidelijk te maken wat je wil als burger van deze stad, en ook allerlei manieren om zeker te stellen dat je daar aandacht voor krijgt. Dus wat dat betreft zijn het goede instrumenten, zowel het referendum als het burgerinitiatief, maar ook niet meer dan instrumenten in een lange rij. Over het burgerinitiatief kan ik vrij kort zijn. Ik heb begrepen dat het in de zes jaar dat het nu bestaat in Dordrecht, twee keer is aangevraagd. Een keer voor het Kindertheater en een aantal jaren geleden voor een aanpassing aan de Zuiderweg (Zuidendijk) en dat is toen niet op de agenda gekomen wegens onduidelijkheden in de vraagstelling of onduidelijkheden in de techniek. Dat is niet veel voor een Instrument dat je al vijf of zes jaar hanteert. Ik heb ook gelezen in de huidige regeling dat er eigenlijk een evaluatie had moeten plaatsvinden van het instrument burgerinitiatief en ik heb begrepen dat dat niet gebeurd is. Daar kunnen allerlei redenen voor zijn, maar dat was, juist in het kader van een

vernieuwd burgerinitiatief in combinatie met een aantal andere maatregelen om de burger meer te betrekken bij het beleid, wel aardig geweest als er een vorm van evaluatie op tafel had gelegen. Ik ben heel benieuwd wat de wethouder daar op te zeggen heeft. Het lijkt me sowieso goed om hier de thermometer bij te houden om te kijken van: hoe ontwikkelt zo'n instrument zich nou in de tijd? Dan inhoudelijk over het burgerinitiatief; de verlaging van het aantal minimale ondersteuners vinden we eigenlijk wel een goed idee. De verlaging van een minimum leeftijd om een initiatief in te kunnen dienen van 18 naar 14 jaar, dat hoeft voor ons niet zo. We vinden het wel makkelijk om alles op 18 te houden, want dan weet je ook waar je aan toe bent enzovoorts. Er zijn ook allerlei andere manieren om als 14, of 16 of 17 jarige aandacht te vragen voor de thema's waar je belangstelling voor hebt.

Mevrouw **Koene** Aan welke manieren denkt u dan?

De heer **Van der Linden** Nou, ik weet vrijwel zeker dat als een groep van 20 kinderen de wethouder belt of een brief schrijft en zegt: we hebben troep in onze speeltuin, dat die wethouder de volgende week op de stoep staat. Dat geldt ook voor mensen die op een andere manier ontevreden zijn over hun klas of over de school die onder de graffiti zit. Dat kost heel weinig moeite, denk ik.

Mevrouw **Koene** Maar denkt u niet dat het toch een ander karakter als het vanaf een lagere leeftijd wel gehanteerd kan worden? Want de sfeer die ik nu een beetje proef...dan denk ik aan basisschool, wat u schetst. Maar kinderen van 14, dat zijn wel kinderen van 14.

De heer **Van der Linden** Dat laatste, daar ben ik het helemaal met u eens; kinderen van 14 zijn beslist 14. Ja, maar ook een 14, 15 of 16 jarige kan op die manier aandacht vragen van een wethouder of van een politieke partij et cetera.

De heer **Van Verk** Even in vervolg op mevrouw Koene: er is toch een verschil tussen een klacht neerleggen over dat het voetbalveldje vuil is, of de wens uitspreken om een voetbalveldje in de wijk te creëren. Dat laatste, daar is het instrument burgerinitiatief juist uitstekend voor geschikt om dat te organiseren met elkaar, waarmee enerzijds de jongere aangeeft dat er draagvlak is in zo'n wijk en dat het meer mensen omvat dan alleen die paar. Anderzijds geeft dat de gemeente ook de zekerheid dat zo'n voetbalveldje ook op een goede wijze wordt gebruikt.

De heer **Van der Linden** Het voorbeeld van een klaslokaal als klacht was een voorbeeld, natuurlijk. We maken hier geen halszaak van, maar ik vind het op zich wel goed als we een soort uniforme leeftijdsgrens hebben waarop we dit soort formele toetreding tot kunnen kiezen en gekozen kunnen worden, hanteren. Wat dat betreft zijn we meer voor 18 dan voor 14 en ik weet zeker dat er allerlei manieren zijn waarop je ook als 16 jarige aandacht kunt vragen voor een onderwerp. Dan het referendum. De heer Naeije gaf al aan dat het CDA niet altijd een groot voorstander is geweest van het fenomeen referendum; ik kan meedelen dat dat ook binnen onze partij het geval is geweest. Besluitvorming door middel van gekozen volksvertegenwoordiging staat bij ons hoog in het vaandel. Referendumvoorstellen die er in de afgelopen jaren zijn geweest gingen vaak over het correctief referendum en die zijn door zowel de SGP als de Christenunie en ook door voorlopers van de Christenunie kritisch bekeken en vaak afgewezen. Het voorstel wat nu voorligt, vinden wij een hele goede methode om te kijken aan de voorkant wat er bij de burgers leeft, en als manier van agendasetting is een referendum naast allerlei andere instrumenten een goed idee. Ik moet wel zeggen dat het binnen onze fractie wel tot gesprekken heeft geleid; het SGP deel zit daar iets anders in dan het Christenunie deel, maar dat verbaast niet, denk ik. Op zich, als we een discussie zouden hebben over een correctief referendum, dan zou dat een ander gesprek zijn dan nu, over een raadgevend referendum. Transparantie van beleid, het betrekken van de burger, communicatie met de burger, dat vinden we allemaal even belangrijk. Daarom zijn we ook positief over de instrumenten die die betrokkenheid kunnen vergroten. Om de burger aan de voorkant al bij het beleid te betrekken, wat heel positief is, vinden we een referendum nu eigenlijk niet het meest voor de hand liggend. Want het voorstel is gericht op conceptvoorstellen die de raad al hebben bereikt en op afzienbare termijn tot besluitvorming gaan leiden. Dan heb je eigenlijk de hele manier van nadenken van: wat is het thema, wat is het onderwerp, de probleemstelling, hoe werken we dat uit, al gehad. Aan die voorkant zou je op allerlei andere manieren de burger ook kunnen betrekken door hoorzittingen of door een toer door de stad, of nou, noem het op, wat voor instrumenten je verder kunt verzinnen. Dan valt er veel meer te doen aan de inkleding van een voorstel. Bij het referendum ga je uiteindelijk toch een ja of een nee antwoord krijgen, met mitsen en maren die je in kunt bouwen, maar het levert eigenlijk minder rijke informatie op dan je uit een debat of uit een andere manier van praten met elkaar kunt halen.

Dus wat dat betreft is een referendum niet meer dan een opiniepeiling en dat heeft z'n beperkingen.

De heer **Van Verk** Voorzitter? Is het afdoen van een referendum als een opiniepeiling niet een beetje klein maken van het begrip referendum? Volgens mij houdt je een referendum juist over controversiële onderwerpen en niet over de kleur van het toiletpapier. Dan gaat het over een wezenlijk iets en daarin kun je alternatieven voorleggen. Daarin kun je versimpelingen doen met ja en nee antwoorden. Maar volgens mij is de essentie van een referendum dat je de keizers een keuze voorlegt van: bent u voor of tegen, of ziet u alternatieven? Dat betekent toch ook per definitie dat een referendum een correctief karakter heeft? Ook al zegt u, samen met de heer Naeije: ik hoef het niet te volgen. Het is politiek toch bijna dodelijk als je dat niet doet?

De heer **Van der Linden** De wet zegt: we hebben geen correctieve referenda in Nederland. Dit is een niet-correctief referendum.

De heer **Van Verk** Ik heb het niet over de juridische kant, ik heb het over de politieke kant. Als 70% van de bevolking van mening is dat we de Grote Kerkstoren recht moeten zetten, want die staat namelijk scheef, dan zou het toch raar zijn als we dat niet zouden doen?

De heer **Van Wensen** Weet u wat dat kost?

De heer **Van der Linden** Precies. Hoeveel agenten gaat dat kosten? Of: hoeveel handen aan het bed zijn er dan minder? Dat soort heel wezenlijke discussies kun je niet goed bediscussiëren in een referendum. Andere vragen wel, maar dit niet. Maar ik kom er even op terug, want ik heb een aantal voorbeelden van referenda bekeken. In Leeuwarden is een aantal jaren geleden een referendum gehouden over de inrichting van een groot, centraal plein. Er was 40 miljoen beschikbaar voor een museum en hoe moest dat worden ingericht, enzovoort. Daar is een referendum voor gehouden. Dat kende een waanzinnig hoge opkomst: 40%, dat is heel veel voor een referendum. Zestig procent van die 40% was tegen het collegevoorstel, 40% was er wel voor. Er was een eis van een gekwalificeerde meerderheid: 30% van de kiezers moest voor zijn. Dat was net niet gehaald, oftewel: het college zei, het was fijn, maar we gaan het toch doen. Dan heb je dus allerlei gefrustreerde mensen en je hebt heel veel geld besteed. In Leeuwarden waren de ambtelijk apparaatkosten iets van 80.000 euro; er is 150.000 euro besteed aan organisatie en communicatie en nog eens 20.000 euro aan subsidies. Dat is ongeveer drie ton in totaal. Een aantal mensen heeft zich daar druk mee beziggehouden en die denken: nu hebben we iets bereikt. En vervolgens zegt het college: dat hebben jullie helemaal niet, want de meerderheid is niet gehaald, dus we gaan het toch doen. Bovendien heb je het meerderheidsprobleem, want 40% kwam op en 60% bleef thuis. Die boeide het niet, of die dacht: ik ben gewoon voor het collegevoorstel. Dat weet je niet precies. Maar het is duidelijk dat je, wat je ook zou hebben gedaan, nooit iedereen tevreden zou hebben gehouden. Want als je had gezegd: zie je wel, het is bijna 30%, we gaan het niet doen, dan had misschien de helft van de burgers gezegd: wat krijgen we nou? Nu gaat een minderheid zeggen dat het helemaal anders moet. Oftewel, dat zijn gewoon lastige dingen in een referendum. Wat helemaal niet wil zeggen dat het geen nuttig instrument kan zijn, maar voor het goed bediscussiëren van alternatieven is het niet het meest geëigende middel. Nog een paar inhoudelijke vragen over de regeling zelf. In artikel 5 wordt gesproken over een inleidend verzoek; die handtekeningen zijn te verzamelen via lijsten in het gemeentehuis, dit nog zonder dat besluitvorming heeft plaatsgevonden. Het lijkt mij dat er maar heel beperkt tijd is tussen het bekend raken van het feit dat er een voorstel ligt en het moeten hebben geregeld van een x aantal handtekeningen. Nou, hoe zal dat praktisch gaan? Artikel 9 handelt over die budgetten van voorlichting en dergelijke. Eigenlijk hou ik niet zo van subsidies en ik vind ook dat betrokkenheid bij debat enzovoorts de burger ook wel wat mag kosten. Dus ik zou eigenlijk niet zo voor subsidie zijn. Ik zou in ieder geval helder willen krijgen wat er naast subsidie voor folders of een debatje nog meer aan kosten verstopt zit in een methode als een referendum organiseren in een grote stad als de onze. Het voorbeeld van Leeuwarden geeft aan dat 20.000 euro voor folders en debat maar een klein deel was van de werkelijke kosten. De referendumcommissie wordt ad hoe samengesteld op basis van de voorliggende vraag, maar krijgt onder andere ook als taak om te adviseren over de regeling. Dat vind ik een beetje gek als je het over een ad hoe commissie hebt, die vervolgens ook nog kan adviseren over de regeling. Concluderend: we zijn helemaal niet tegen een referendum op zich; we vinden het best een goed instrument, aanvullend ten opzichte van wat er al ligt. We vinden om de burger aan de voorkant te betrekken bij beleid een referendum eigenlijk niet het meest geëigende instrument. De regeling zelf roept wat vragen op. Maar al met al kunnen we leven met het voorstel. Tot zover.

De heer **Van Wensen** Dank u wel, voorzitter. Het zal niemand verbazen dat wij voor beide stukken zijn. Maar ik heb toch een paar inhoudelijke vragen. Eerst over het burgerinitiatief. Bij artikel C a. staat "een onderwerp betreft waarover tijdens de raadsperiode waarin de indiening van het verzoek plaatsvindt door de raad een besluit is genomen." Als je dan gaat kijken naar de brief, dan klopt het niet. Want dan staat daar: een burgerinitiatief gaat over de aangelegenheid waarover de vorige raad heeft beslist. Dat lijkt mij heel erg tegenstrijdig. Graag een reactie van de wethouder hierop. Het wordt al ingevuld, hoor ik. Misschien heb ik het niet goed begrepen. Bij artikel 6 lid 7 staat: de datum van de raadsvergadering waarvoor de initiatieven worden geagendeerd en tijdens dewelke initiatieven kunnen worden toegelicht. Daar hebben we het in de fractievergadering over gehad en ons lijkt het beter om de toelichting in de commissie te geven, dan in de fractie te bespreken en later in de raadsvergadering tot besluitvorming te komen, zoals we dat met meer stukken doen. Wat het referendum betreft ook twee vragen. We zouden de standaard formulieren graag digitaal zien; dat gaat dus een beetje richting wat al eerder gezegd is. Er kan misschien wat meer digitaal dan alleen die formulieren. Er is ook al een opmerking gemaakt over het tijdspad. Als je dat uit gaat zetten lijkt het praktisch onhaalbaar om dat binnen de gestelde termijnen te halen. Ik vraag me af of dat echt goed onderzocht is. Tot zover.

De heer **Van Verk** Mag ik een vraag stellen? Ik begrijp dat u achter deze voorstellen staat, maar wat vindt u nu zo vernieuwend aan deze voorstellen?

De heer **Van Wensen** Die hadden er 100 jaar geleden al moeten zijn.

De heer **Van Verk** Ja, dat heb ik al vastgesteld, dat in ieder geval mijn buurman al vanaf 1966 vecht voor dit soort zaken. In het collegevoorstel staat dat dit een bestuurlijke vernieuwing is. Wat vindt u daar, als vertegenwoordiger van de coalitie, nu zo vernieuwend aan?

De heer **Van Wensen** Ik constateer dat wat er nu ligt, een goed voorstel is. En hoe het in het verleden is gegaan, daar ben ik niet bij geweest en daar heb ik geen mening over.

Mevrouw **Koene** Voorzitter, dank u wel. Laat ik dan beginnen, om meneer Van Verk een plezier te doen, met te zeggen dat er op zich niet zo veel vernieuwends aan is. Dan hoop ik die getackeld te hebben. Toen ik deze stukken ben gaan lezen heb ik me afgevraagd hoe wij hier normaal gesproken in staan. Dat mag natuurlijk op zich duidelijk zijn, want een referendum, daar staan we normaal gesproken helemaal niet zo voor te springen. Mijn buurman heeft al aangegeven dat het in het politiek akkoord staat. Dat is niet de enige reden dat ik nu ga zeggen dat ik er mee akkoord ben, want op zich vind ik het helemaal niet zo'n bezwaar om een referendum te houden. De cijfers die de heer Van Verk noemde met betrekking tot de drempel waarop je een verzoek mag indienen, ik denk dat daar best naar gekeken mag worden. Ik vond hem wel interessant; ik heb daar helemaal niet over nagedacht, maar het zou inderdaad best gekoppeld kunnen worden aan die kiesdeler. Met betrekking tot de vraagstelling, want daar zit eigenlijk onze grootste zorg: de raad gaat zelf over hoe de vraagstelling luidt. Nu heb ik bijvoorbeeld ook begrepen dat er in mei een soort referendum gaat lopen over iets waar toevallig vandaag een ingekomen stuk over was, waarbij een keuze wordt gegeven uit drie varianten. Kijk, als het om zo iets gaat, dan denk ik: de mensen kunnen daadwerkelijk ergens uit kiezen. Dat is vrij concreet te maken. Ik heb ook begrepen dat de mensen van de buurt daar een unieke inlogcode krijgen. Kijk, en dan word ik blij. Want het systeem van handtekeningen halen en brengen, wat dan ook: dat moet toch op de een of andere manier, als het op zo'n kleine schaal toepasbaar is, ook op een grotere schaal te doen zijn vanuit de GBA? Dat mensen eventueel een en/en optie hebben, dus dat ze of met hun Digi-D of wat dan ook...ik weet niet hoe dat technisch mogelijk gemaakt kan worden, maar dat hoor ik dan graag. Het zou in ieder geval wel heel veel rompslomp vermijden, zo schat ik in. De referendumverordening is dus wat ons betreft verder akkoord.

Het burgerinitiatief. Wij zijn eigenlijk wel blij dat die aantallen omlaag zijn. Dat komt misschien wat tegenstrijdig over, maar het idee was, het is al een paar keer aangehaald, het Kindertheater: daar zijn wij ook niet blij van geworden, hoe dat gegaan is met de procedure en de afhandeling daarvan. Maar eigenlijk vonden we het ook een beetje gênant hoe die 1.200 handtekeningen bij elkaar gesleurd zijn, zo ongeveer. We hebben echt het idee dat als je die aantallen toespitst op buurniveau, stadsniveau enzovoort, dat je dan een meer gemotiveerde club krijgt die zijn handtekening ergens voor zet.

Mevrouw **Ruisch** Voorzitter? Ik wil wel even een toelichting op "hoe die handtekeningen bij elkaar gesleurd zijn". Dat vind ik nogal een kwalificatie. Ik vind dat u dan voor mij maar duidelijk moet maken waarom u die kwalificatie gebruikt.

Mevrouw **Koene** Kijk, het is leuk om bij de Action te gaan staan om handtekeningen te gaan verzamelen. Maar dat is niet de plek om mensen duidelijk uit te leggen wat je bedoeling is. Die vraagstelling blijft dan beperkt tot: Vind je het leuk als er een kindertheater zou komen? O ja, dat vind ik leuk, ik zet mijn handtekening. Dat lijkt me niet de ondersteuning die een burgerinitiatief nodig heeft.

Mevrouw **Ruisch** Hoe denkt u dan dat over het algemeen lijsten met handtekeningen tot stand komen? Dat mensen er een breed verhaal bij krijgen?

Mevrouw **Koene** Nee, maar daarom zeg ik ook dat ik hoop dat door het verlagen van de aantallen die je nodig hebt, dat je dus te maken hebt met een club mensen die op een bepaald niveau met een idee komen, daarover praten en daarmee aan de slag gaan. Ik hoop alleen maar dat dat de kwaliteit zal bevorderen met betrekking tot de voorstellen die er komen. Dus: niet tekenen om het tekenen, want dat kennen we allemaal, die lijsten, maar meer: tekenen om wat het is.

Mevrouw **Ruisch** Ik reageer hier op omdat ik dezelfde mensen die die handtekeningen hebben verzameld, expliciet heb zien zitten bij evenementen in de stad die wel degelijk een relatie hebben met wat ze op de Nieuwe Haven wilden. Dus daarom vind ik de kwalificatie niet terecht. Maar goed.

Mevrouw **Koene** Oké. De leeftijd, nou, daar heb ik daarnet al even op gereageerd naar de heer Van der Linden, en die 14 jarigen zijn inderdaad nog steeds 14 jaar. Maar even uit de praktijk. Mijn zoon is 13 en er komt wat spul thuis over de vloer. Als ik dan kijk naar waar die mee bezig zijn en wat voor ideeën die hebben en noem maar op, dan denk ik: het moet natuurlijk niet zomaar van alles en nog wat zijn, maar kinderen zijn gewoon echt wel bijdehander dan wij af en toe denken. En ik denk dat het heel belangrijk is, om ze bij het bestuur te betrekken, om dit soort dingen mogelijk te maken voor ze.

De heer **Romijnsen** Dank u wel, voorzitter. Ik heb toch met lichtelijke verbazing en ook wel een beetje ergernis deze discussies aangehoord. Voor mij is er maar een standpunt mogelijk: is dit beter voor de bevolking van Dordrecht, of niet? En ik vind dat het beter is, dus wij zijn voor allebei de voorstellen. Ik ben het eens met de heer Van Verk dat het digitaal moet kunnen en dat het ook jammer is dat de zeggenschap over de wijkbudgetten is afgeschaft. Met het CDA ben ik het eens dat je dit moet evalueren. Ik geloof niet dat het nu ineens storm gaat lopen met burgerinitiatieven en referenda, maar je weet nooit. Wat ik nog wel kwijt wilde is over het eerste burgerinitiatief; ik hoop dat we dit in het vervolg, als er nieuwe komen, beter doen dan met het afgelopen burgerinitiatief, want ik vond daar het proces vanuit het college heel slecht gelopen. Hier wilde ik het bij laten.

Mevrouw **Ruisch** Dank u wel, voorzitter. De meeste dingen zijn al gezegd. Het burgerinitiatief. Ik denk dat het een goede zaak is dat er meer mogelijkheden komen voor de mensen in Dordrecht en dat de drempel minder hoog is. Een van de punten is: ik vind het een slechte zaak, dat wat er genoemd is over die handtekeningverzameling. Er zijn al diverse punten aangegeven om dat te verbeteren. Bij het referendum het inleidend verzoek en daaropvolgend tien keer zoveel handtekeningen, dat lijkt me ook een heftige zaak als je dat zo gaat onderscheiden. Die mensen moeten een lange adem hebben. Dan kunnen we wel zeggen: als mensen iets willen moeten ze dat wel hebben, maar ik vind het nogal bureaucratisch. Het burgerinitiatief: ik ben het eens met die leeftijdsverlaging. Maar op pagina 4 staat iets wat ik merkwaardig vind: verder wordt met deze wijziging de mogelijkheid voor de raad opgenomen om jaarlijks een burgerinitiatiefthema te benoemen. En dat vond ik een wat merkwaardige zin. We hebben het over een burgerinitiatief en we zijn wel door de mensen in de stad gekozen, maar ik vind toch dat het initiatief bij de mensen in de stad moet blijven liggen, en dat de raad niet vooraf een thema aan moet geven. Het gaat er mij om dat dingen leven in de stad en meer dan dagelijks, maar echt iets bijzonders, en dat mensen daar dus mee bezig gaan met een burgerinitiatief. Als belangrijk punt, daar had ik ook mee kunnen beginnen, wil ik inbrengen dat het valt of staat bij de inzet of de bedoeling die we er mee hebben. Met alle regeltjes bereik je niks als je niet positief tegen deze initiatieven aankijkt of er positief op inzet. Ook ik vind de gang van zaken rond het kindertheater plus, of het er wel of niet had moeten komen, daar gaat het niet eens om, maar de wijze waarop dat proces is gelopen, dat vind ik tranentrekkend. Dat vind ik heel slecht, hoe daar mee omgegaan is. Daar wou ik het bij laten, met alle opmerkingen die al gemaakt zijn.

De **voorzitter** Dank u wel. Het woord is aan de wethouder om te reageren.

Wethouder **Sleeking** Dank u wel. Ja, wat heeft dit nu te maken met bestuurlijke vernieuwing en wat is hier nu nieuw aan? Nou, ten eerste hebben wij op dit moment geen referendumverordening, dus dat is sowieso erg vernieuwend denk ik. Daar waar in het verleden de gemeenteraad besloten heeft om de referendumverordening in de papierversnipperaars te doen en daar geen gebruik meer van te maken, zijn wij in ieder geval tevreden dat hier nu ook een ruime meerderheid is als voorstander van de introductie van de referendumverordening, als een van de aanvullende instrumenten die we op dit moment gewoon missen. We hebben in het verleden inderdaad in onze gemeente een referendumverordening gehad. Daar is ooit bijna een keer gebruik van gemaakt bij de discussie rond het Statenplein, maar helaas is die mogelijkheid toen, ook al waren er voldoende handtekeningen verzameld, door de meerderheid van de raad getorpedeerd. Dus we hebben helaas geen ervaring met het organiseren van een referendum en we weten dus ook niet wat er allemaal bij komt kijken en wat de kosten daarvan zijn. Je zou hooguit bij een andere gemeente kunnen opvragen wat voor kostenplaatje daar aan hangt. Ja, democratie kost altijd geld. Dat zie je bij hele eenvoudige initiatieven, waarbij je toch een website moet optuigen, waar menskracht in gaat zitten, waarin uren gaan zitten. We hebben gezien wat de begrotingswijzer heeft gekost, waar toch maar een heel klein deel van de bevolking aan heeft deelgenomen. Nog geen 1.000 mensen, maar het heeft wel iets van 30.000 euro gekost, waarvan 10.000 voor het ontwikkelen van het instrument. U weet allemaal wat de kosten zijn van de initiatieven vanuit de wijken, waarbij het enerzijds jammer is dat gezien de evaluatie het in ieder geval op die manier niet wordt voortgezet, maar waarbij iedereen ook wel ziet wat daar de overheadkosten zijn geweest voor de uitvoering van zo'n initiatief en waarbij je jezelf ook moet afvragen, en ik denk bij alle instrumenten die wij ontwikkelen, hoe effectief die zijn en wat de kosten/batenafweging is bij de inzet van zo'n instrument, en welk instrumentje inzet op welk moment.

De heer **Van Verk** Voorzitter, bij interruptie. U geeft aan dat de overheadkosten bij het project Burgers aan Zet nogal hoog waren. In hoeverre is dat nu reëel als je dat afzet tegen het feit dat Burgers aan Zet een experiment was, een totaal nieuwe werkwijze die in twee wijken is uitgeprobeerd, Stadspolders en Nieuw Krispijn, en waarbij in ieder geval, zover ik dat kan zien in de verhalen, de bewoners zelf wel tevreden waren over deze nieuwe werkwijze? Eerst eigenlijk veel ongeloof hadden, van: kan dat überhaupt, mogen wij zelf beslissen? Dus het is logisch dat als je zo'n draai maakt, zo'n kanteling om in uw taal te spreken, dat dat een soort extra inzet vergt van het ambtelijk apparaat. Maar dat is natuurlijk nooit een blijvende inzet, want op een gegeven moment, als je dat goed uitrolt en vervolgens structureel maakt, dan gaan mensen wel wennen aan een dergelijke werkwijze. Dus ik vind dat een gelegenheidsargument als u zegt dat dat nou de reden is om er mee te stoppen, want dat zou voor alle andere vormen van inspraak ook kunnen gaan gelden.

Wethouder **Sleeking** Nou ja, ik kan de heer Van Verk alleen maar oproepen om ook zijn mede raadsleden te overtuigen van zijn argumentatie en te kijken of vanuit de raad dat alsnog mogelijk gemaakt kan worden, als daar een meerderheid voor is. Maar die afweging moet je denk ik op enig moment wel maken. De heer Van Verk heeft zelf gesproken over verwachtingsmanagement; ik denk dat dat wel heel belangrijk is, zeker als je het hebt over burgerinitiatieven. Maar ook over het organiseren van referenda, dat je daar wel zorgvuldig mee omgaat en zeker als het burgerinitiatieven betreft waarbij je van te voren weet dat daar flinke kostenplaatjes mee gemoeid zijn. Dan zal het denk ik ook handig zijn dat je duidelijkheid hebt dat die middelen ook beschikbaar zijn als je eventueel zo'n burgerinitiatief wil honoreren. En als de heer Naeije zegt: wij moeten nog maar zien of we dan met de uitkomst van zo'n referendum kunnen instemmen, ja, misschien kun je dat dan beter aan de voorkant duidelijk maken dan bij het presenteren van de resultaten.

De heer **Naeije** Voorzitter, ter interruptie. Volgens mij is het zo in de wet geregeld dat we als raad dan alsnog een afweging moeten maken. Wat ik alleen maar heb willen zeggen: natuurlijk hebben wij een mening over iets en die zullen wij ook op het moment dat er een referendum gehouden wordt, verkondigen. Dan zal er ook gevraagd worden aan de verschillende politieke partijen hoe die er in staan. Maar wat ik heb willen aangeven is dat we niet per definitie de uitkomst, als er een meerderheid voor een bepaald standpunt is, zullen volgen. En dat is volgens mij ook wat de wet ons voorschrijft en de verantwoordelijkheid die de raad ook heeft. Daarmee zeg ik niet dat een uitslag van een referendum niet tot een andere afweging zou kunnen leiden. Dat zou natuurlijk absoluut wel kunnen. Maar ik heb aangegeven dat we ons niet aan de voorkant, nog voor we überhaupt spreken over een bepaalde stelling, al binden aan de uitslag.

Wethouder **Sleeking** Nee, voorzitter, dat dat niet per definitie zo is, dat geldt natuurlijk voor elk raadslid waarbij je uiteindelijk op basis van de uitslag van zo'n referendum tot een standpuntbepaling komt. Het is tenslotte een adviserend referendum en de raad neemt daar uiteindelijk altijd zelf een besluit over. De verantwoordelijkheid naar je achterban en naar de

burgers, ja, die heb je dan ook voor eigen rekening te nemen. Er zijn nogal wat opmerkingen gemaakt over de wijze van organisatie, met name de digitalisering. We hebben daar nu natuurlijk enige ervaring mee opgedaan en in de toelichting heeft u kunnen lezen dat door de Kiesraad en ook door de Tweede Kamer, denkt u even aan de hele discussie rond de stemcomputers, dat op dit moment eigenlijk negatief wordt geadviseerd. Ik kan me wel voorstellen dat op het moment dat wordt voldaan aan de veiligheidsaspecten rond deze mogelijkheden van het uitbrengen van een mening of een stem, dat het dan ook aan de raad is om een verordening op dit punt aan te passen en dat ook mogelijk te maken. Want volgens mij is iedereen er bij gebaat om dit soort zaken zo efficiënt, effectief en toegankelijk mogelijk te maken. Maar het moet wel op een veilige manier kunnen.

Mevrouw **Koene** Mag ik daaruit concluderen dat u het nu heeft over stemmachines en serveert u daarmee alle andere mogelijkheden die er zijn met Digi-D of een inlogcode af?

Wethouder **Sleeking** Nee, die wordt ook nadrukkelijk genoemd in de toelichting, via een Digi-D code of een andere code. Ik kan me voorstellen dat er op een gegeven moment mogelijkheden beschikbaar zijn waarmee je dat zo zou kunnen organiseren.

De heer **Van Verk** Voorzitter, bij interruptie. Het advies is enigszins gedateerd; ik lees dat het uit 2006 is. Het verhaal van de Tweede Kamer is in 2009. We zijn inmiddels in 2011. De Belastingdienst verplicht haar burgers om alles digitaal aan te leveren met Digi-D. Ik maak me wat ongerust als de gemeente Dordrecht nu zegt: o nee, dat is geen veilig middel. Want dan weet ik niet wat er met mijn belastinggegevens gebeurt, en met die van heel veel Nederlanders.

Mevrouw **Ruisch** Maar meneer Van Verk, Digi-D is nog niet verplicht.

Wethouder **Sleeking** Maar goed, voorzitter, er komt natuurlijk altijd een moment in zicht waarop uitvoering van de referendumverordening in beeld komt. Er komen denk ik ook nog mogelijkheden en momenten genoeg om de referendumverordening aan te passen op het moment dat de raad er ook voldoende vertrouwen in heeft dat dat op een andere manier kan. De aantallen. Zoals u in de toelichting heeft kunnen zien, zijn we uitgegaan van de standaard verordening zoals die beschikbaar is gesteld door de VNG. We hebben ook gekeken hoe andere gemeenten dit organiseren en hoe ze omgaan met die aantallen en daar hebben we zoveel mogelijk aansluiting bij gezocht. De werkwijze zoals de heer Van Verk die noemt met een percentage van de kiesdeler en vervolgens het definitieve verzoek met drie keer de kiesdeler, of zoiets, is ook een variant waar je voor zou kunnen kiezen. Volgens mij hebben we daar geen principiële bezwaren tegen, maar zijn wij op deze aantallen uitgekomen, a) om die helderheid te verschaffen; het gaat om mooie ronde getallen en b) omdat we gezien hebben dat in andere gemeenten ook gebruik wordt gemaakt van dit soort cijfers. Dat getal van 5.000, ja, toch ook om te benadrukken dat het organiseren van een referendum wel een hele serieuze zaak is. En als je daar heel vaak mee wordt geconfronteerd, los van het kostenplaatje, is het ook wel een beetje een sluitstuk van je hele participatiepakket, waarbij mensen ook de gelegenheid hebben om uiteindelijk naar zo'n referendum te verwijzen en daar gebruik van te maken. Dus wij staan in ieder geval voor om die drempel ook niet veel lager te maken dan nu is aangegeven. Dat in tegenstelling overigens tot het burgerinitiatief, waar we juist door die gedifferentieerde aanpak die mogelijkheden wel hebben willen verruimen, ook door de leeftijd aan te passen zoals die nu in het burgerinitiatief is opgenomen. Ook dat is een vernieuwend aspect, zeg ik dan maar tegen de heer Van Verk. In zoverre beschouwen wij dit wel degelijk als onderdeel van de bestuurlijke vernieuwing. Ik ben het ook met mevrouw Koene eens: een leeftijd van 14, ja niet iedereen denkt hier hetzelfde over, maar leerlingen die geleidelijk bij het voortgezet onderwijs terecht gekomen zijn en ook geconfronteerd worden met politieke en maatschappelijke vorming, ook al in het kader van het lesprogramma wat ze wordt aangeboden en het maatschappelijk besef en betrokkenheid achten wij een leeftijd van 14 ook realistisch om die hierbij te betrekken. De kosten, daar heb ik al het een en ander over gezegd. In sommige gevallen zie je dat er een referendum wordt georganiseerd, tegelijkertijd met een verkiezing bijvoorbeeld. Dat drukt de kosten natuurlijk aanzienlijk. Dat moment zal niet altijd uitkomen. De kosten voor het organiseren van een referendum acht ik wel fors. Ik denk dat je er met een ton niet bent als je al je materiaal, het verspreiden van het materiaal, de inzet van personeel enzovoort meerekent. Ik denk dat het organiseren van een referendum toch wel echt in de tonnen zal lopen, minimaal.

Mevrouw **Koene** Voorzitter, daarom is het volgens mij juist de moeite waard om te onderzoeken hoe digitaal het kan, want dat scheelt heel veel geld.

Wethouder **Sleeking** Dat ben ik met u eens. Als dat op een heel betrouwbare manier kan en er zijn ook programma's voor beschikbaar, dan zou dat de kosten aanzienlijk kunnen drukken.

Mevrouw **Koene** Het gaat binnenkort ook gebeuren in een wijk om met een unieke inlogcode te werken, dus dat acht u ook veilig genoeg.

Wethouder **Sleeking** Ja, het is ook wel weer een experiment, he, wat we op de Staart gaan uitvoeren? U doelt denk ik op de Wantijoever waar we inderdaad met drie varianten gaan werken die aan een deel van de wijk worden voorgelegd. Dan gaan we kijken welk voorstel de meeste stemmen krijgt. Maar ook daar is het weer zoeken naar het instrument dat je op dat moment het beste zou kunnen inzetten. De heer Van Verk verwijst nog naar de positie van medewerkers, waarbij een medewerker niet in de gelegenheid wordt gesteld om mee te doen - ja, ik heb daar geen beelden bij.

De heer **Van Verk** De vraag is gewoon simpel: hoe waarborgt u de privacy van wie dan ook, in feite, maar voor medewerkers kan dat extra gevoelig liggen.

Wethouder **Sleeking** Ja, privacy moet met dit soort experimenten gewaarborgd kunnen zijn, dus dat geldt evengoed voor medewerkers als voor elke andere burger volgens mij. Het zou toch raar zijn als voor onze medewerkers andere criteria zouden gelden dan voor de rest van de stad, voor zover ze in Dordrecht woonachtig zijn.

De heer **Van Verk** Maar gaat u dat op de een of andere manier in de toekomst, niet direct want dat hoeft allemaal niet, maar gaat dat wel geregeld worden, hetzij in de personeelsreglementen; dat dat gewaarborgd is.

Wethouder **Sleeking** Nou, het is een punt van aandacht; ik denk dat we daar even goed naar moeten kijken of dat inderdaad zo is. Maar het lijkt mij niet meer dan logisch dat het zo zou moeten zijn.

Mevrouw **Koene** Ik ben het overigens wel eens met de heer Van Verk. Je krijgt weleens een enquête thuis, een anonieme enquête. Alleen, als je hem niet invult krijg je altijd op de een of andere manier een herinnering.

Wethouder **Sleeking** Meneer van der Linden, dit college heeft natuurlijk niet het alleenrecht op participatie en heeft het ook niet bedacht. Laten we wel zijn, ook in de vorige raadsperiode is er op allerlei manieren geëxperimenteerd met burgerparticipatie. Dordrecht is in het verleden ook landelijk wel gezien als een voorbeeld waar volop werd geëxperimenteerd met vormen van burgerparticipatie. Het heeft ook elders in het land wel tot verwondering geleid toen ze de uitslag van de verkiezingen zagen, want Dordrecht ging toch zo goed om met burgerparticipatie. Dus zo zie je maar, het kan verkeren. Maar daar heeft u absoluut een punt. Het is wel in zekere mate vernieuwend, maar het is voor Dordrecht niet geheel nieuw. Het op een zorgvuldige manier met zo'n burgerinitiatief omgaan: ik denk dat dat een les is die we zeker moeten trekken uit het recente burgerinitiatief, waar ik het idee heb dat het college daar toch op een integere manier mee om is gegaan, maar waar de gevolgen van het initiatief, met name de financiële consequenties daarvan, wellicht ook eerder onder ogen hadden moeten worden gezien, en dat je bepaalde kaders stelt voor het realiseren daarvan.

Mevrouw **Ruisen** Voorzitter? Het verbaast me dat wethouder Sleeking zegt: daar is zorgvuldig mee omgegaan. Als de mensen in september een gesprek hebben met een wethouder waar wordt toegezegd dat er voor januari duidelijkheid zal zijn over dat pand, en dat dan de afspraak daarover met die groep wordt gemaakt voor de tweede helft van december; dan wordt de wethouder ziek, heel naar voor die wethouder, dus dan wordt het gesprek waar het om gaat pas in januari gevoerd. Dat kan ik op geen enkele manier als zorgvuldig bestempelen. Echt niet.

Wethouder **Sleeking** Oké, nou, daar heeft u denk ik een punt. Maar dat pleit er denk ik des te meer voor dat ook het college zich aan termijnen moet houden en daar op een heel zorgvuldige manier mee moet omgaan, ook om te voldoen aan het verwachtingsmanagement en het serieus nemen van mensen die met zo'n initiatief komen. Maar ook helder zijn, denk ik, in de kaders die je daarbij stelt. Van: wat acht je nu met elkaar realistisch als het gaat om de realisatie daarvan? De evaluatie van het burgerinitiatief zit al opgenomen in de huidige verordening. In de praktijk nadat vijf maal van het recht gebruik is gemaakt, maar in ieder geval voor 31 december van het jaar voorafgaand aan het jaar waarin de eerstvolgende verkiezingen voor de raad plaatsvinden. We hebben tot nu toe inderdaad nog maar één echte gehad; die andere is inderdaad niet in behandeling genomen. Maar u heeft terecht een punt dat dit dus eigenlijk voor 31 december 2009 geëvalueerd had moeten worden. Maar ja, wellicht kunnen we dit moment ook zien als moment

van evaluatie. Maar het lijkt me wel goed om met elkaar nog eens te bevestigen dat, we maken het nu wat makkelijker, dus ja, het is ook de verwachting dat er wat vaker gebruik van gemaakt zal moeten worden, dat je in ieder geval na vijf burgerinitiatieven, maar uiterlijk, ja, we kunnen diezelfde datum aanhouden, voor 31 december van het jaar voordat er nieuwe verkiezingen plaatsvinden, om dat toch nog eens eventjes weer grondig te evalueren. Wellicht hadden we bij de presentatie van het burgerinitiatief de huidige verordening er aan toe moeten voegen; dat heeft volgens mij tot enige verwarring geleid als het gaat om wat we nu eigenlijk voorstellen. Want aan u wordt voorgesteld om alleen maar akkoord te gaan met de wijzigingen op de verordening, waarbij denk ik de heer Van Wensen terecht aangeeft dat hier wordt gesproken bij artikel 6.3.c. dat de datum van de raadsvergadering waarvoor de initiatieven worden geagendeerd en tijdens welke initiatieven kunnen worden toegelicht, dat dat denk ik eerder in een adviescommissie is dan in een raadsvergadering. Dus dan zou ik willen voorstellen om die raadsvergadering te wijzigen in een adviescommissie. D. kan dan gehandhaafd blijven, want de datum van de raadsvergadering, daarin wordt over de initiatieven besloten. Dus nog even goed kijken naar de consequenties van de toepassing van de verschillende gremia. Ja, de hele discussie rond de kwetsbare groepen, dat soort onderwerpen wordt in de huidige verordening ook uitgesloten. Dat zit natuurlijk ook bij referenda; dat zit ook in de landelijke modellen waarin deze zijn opgenomen. Ik kijk even naar de ambtelijke ondersteuning of ik nog iets vergeten ben. Nou, dan kijk ik naar de voorzitter; misschien heeft die geconstateerd dat ik nog iets vergeten ben.

De **voorzitter** Volgens mij niet.

De heer **Van Wensen** Ik had nog gevraagd of de digitale formulieren op de website geplaatst kunnen worden. De aanmeldformulieren van het referendum.

Wethouder **Sleeking** Bij het burgerinitiatief in ieder geval wel.

De heer **Van Wensen** Bij het referendum niet?

Wethouder **Sleeking** Nou ja, je kunt natuurlijk op de website altijd bepaalde informatie digitaal beschikbaar stellen. Maar het uitbrengen van een stem gaat volgens deze verordening op een andere manier.

De heer **Van Wensen** Maar je moet ergens beginnen, dat is het punt.

Wethouder **Sleeking** Laten we afspreken dat we de komende tijd ook nog eens tegen het licht houden wat de mogelijkheden zijn tot verdere digitalisering, en op het moment dat we er met elkaar van overtuigd zijn dat het op een veilige manier kan, dat je op dat moment ook de verordening daar op aanpast.

De heer **Van Verk** Ik zou in aansluiting daarop er op willen aandringen dat voordat er een referendum start, er even een toets wordt gedaan of er al niet meer en voldoende veiligheidseisen zijn om al die papieren rompslomp te voorkomen.

Wethouder **Sleeking** Dat lijkt mij een goed voorstel.

De **voorzitter** Wil iemand nog reageren?

De heer **Van der Linden** Ik heb wel naar aanleiding van de hele discussie van vanavond, die ik heel interessant vond, nog een vraag. Ik zie eigenlijk dat de behoefte er is bij sommige partijen aan een referendum dat echt representatief is en een uitkomst geeft waar je eigenlijk moreel verplicht bent om je er aan te houden, terwijl ik tegelijkertijd denk dat in de systematiek van een referendum, een meerderheid die niet gaat stemmen, een heel klein deel wat zich betrokken voelt, enzovoorts, dat dat een beetje lastig is. Ik heb wel eens een onderzoek gelezen waaruit bleek dat mensen die overwegend meedoen aan interactieve beleidsvorming blanke mannen zijn die hoger opgeleid zijn en iets ouder. En toen moest ik onwillekeurig denken aan de heer Van Verk. Ja. Nou, dat is natuurlijk hartstikke mooi, maar er zijn ook andere mensen. Wat dat betreft is het een lastig instrument. Terwijl als ik nu zo de discussie hoor over de digitale snelweg en alles wat er mogelijk is; als je heel erg aan de voorkant van beleid zit, dan vind ik het heel interessant om eens te voelen: hoe denkt een samenleving als de onze nou over twee grappige onderwerpen als een Zuidpolder en een zondagsopenstelling? Dat zijn thema's die zich lenen voor interactief nadenken met elkaar. In alle vrijblijvendheid kan dat zijn, en het kan ook op allerlei manieren. Dat heb je voor, nou, niet een fractie van de drie ton die een referendum kost, maar toch tegen een lager bedrag de mogelijkheid om de thermometer in de samenleving te leggen. En daar gaat het

eigenlijk meer om, denk ik. Dus aan de ene kant zie ik een behoefte aan een zodanige uitslag dat die representatief is, zodat je er ook niet omheen kan. Dat ga je wat mij betreft niet redden met een referendum. Aan de andere kant snap ik, en ben ik helemaal voor, een digitaal peilen van de stand van zaken in een samenleving als de Dordtse.

Mevrouw **Koene** Dit schiet me ineens te binnen, voorzitter. De wethouder had er ook al op gereageerd. Dat ging eigenlijk over een opmerking die de heer Van Verk maakte met betrekking tot de overheadkosten voor het ambtelijk personeel. Ik wil daar toch nog graag een opmerking over maken. Op zich, dat Burgers aan Zet is gewoon een goed initiatief. En ik kan me niet geheel aan de indruk onttrekken dat er te veel overheadkosten zijn gemaakt en niet alleen de oorzaak is geweest het opstarten van een initiatief als dit, maar dat wel erg veel mensen zich daarmee bezig hebben gehouden. Die indruk kreeg ik in ieder geval bij het bezoeken van het project in de Stadspolders en wellicht dat het de moeite waard is om nog eens te kijken of het misschien anders ingedeeld kan worden waardoor die ambtelijke kosten een stuk lager zijn, waardoor het toch misschien weer makkelijker wordt om het wel in te voeren.

De heer **Schuiten** Ik zat nog even na te denken over de opmerking van de heer Van der Linden, dat je ook gewoon een peiling kunt houden zonder daar het etiket referendum aan te hangen. Ja, ik denk dat dat wel waar is. Maar tegelijkertijd, ja, dan is het volgens mij ook bijna een referendum.

De heer **Romijnsen** Voorzitter, ik zei: het eerste raadsvoorstel is er al voor een initiatief of een referendum.

Wethouder **Sleeking** Ja, nou ja, het een sluit het ander ook niet uit. Je kunt natuurlijk hiernaast ook eens kijken in hoeverre je inderdaad gebruik kunt maken van een vorm van opiniepeiling op een gedigitaliseerde wijze.

De **voorzitter** Er is een opmerking gemaakt over de wijziging van het aantal bij het referendum door de kiesdeler te gebruiken. Is dat nog een reden om daar verder op in te gaan of wordt dat verder niet...? Oké. Ja, ik kijk even.

Wethouder **Sleeking** Voorzitter, even concreet, want ik heb u voorgesteld om de raadsvergadering te vervangen door adviescommissie. Als we dat gewoon in de doorgeleiding naar de raad kunnen wijzigen, dan hoeven we daar geen amendement in de raad voor te organiseren.

De **voorzitter** Dat wordt dus aangepast. En dan gaat het naar de raad. Willen jullie het als hamerstuk of als bespreekstuk?

De heer **Romijnsen** Wat mij betreft hameren, voorzitter, en iemand die dat wil kan een stemverklaring afleggen.

De heer **Van der Linden** Voorzitter, ik schat in dat er misschien een stemverklaring komt, maar ik snap ook dat er niet overal meerderheden voor zijn, dus ik ga dan akkoord.

De **voorzitter** Dat zien we dan wel, wie er dan met een stemverklaring komt, maar het gaat in principe als hamerstuk, inclusief de wijziging die de wethouder net heeft voorgesteld, naar de raad. Ik dank u wel en sluit de vergadering.

HAMERSTUK met eventueel een stemverklaring van de CU/SGP.

VERSLAG VAN DE VERGADERING VAN DE ADVIESCOMMISSIE Dordrecht D.D. 12 APRIL 2011

Sociale leefomgeving (Economie en Cultuur)

PRESENTATIE VOORLOPIG ONTWERP HOF Carré, HERHUISVESTING ERFGOEDCENTRUM DIEP (572036)

Voorzitter: Mevrouw J. Heijmans
Secretaris: Mevrouw A.M. Doornenbal
Verslag: Erna Verveer, Getikt! af audio

Aanwezig:

Mevrouw J.L.M. van Benthem, VVD
De heer J. Lagendijk, PvdA
De heer P. Verhoeve, ChristenUnie/SGP
Mevrouw L.J. Kuhlemeier, BETER VOOR DORDT
De heer M. Groeneweg, BETER VOOR DORDT
De heer H.J. Tazelaar, VSP
De heer R. van Heeren, VSP
De heer W. van der Kruijff
De heer B.J. van Beusekom, VVD
Mevrouw J.L.M. van Benthem, VVD
De heer W. van der Kruijff, CDA
De heer O. Bosuguy, D66
De heer P.J.T. Tiebosch, D66
Mevrouw G.P. de Klerk, GroenLinks
Mevrouw J. Edenburg, GroenLinks
De heer B. Staat, ChristenUnie/SGP
Mevrouw K.T. Rusinovic, PvdA

Namens het college is aanwezig wethouder J. Mos.

Namens de ambtelijke organisatie zijn aanwezig de heer H. Kranendonk, mevrouw I. Middag (directeur Erfgoedcentrum DiEP), en de heer P. van der Heijden (XPEX).

De **voorzitter** opent de vergadering en heet iedereen welkom.

De heer **Kranendonk** geeft een presentatie in de vorm van een preview op de invulling van het Hofcarré. Deze wordt op het Raadsinformatiesysteem gezet. De presentatie over DiEP wordt doorgeschoven omdat het voorlopig ontwerp deze week nog moet worden afgerond; daarna zal het VO via het college aan de raad worden aangeboden.

Naar aanleiding van de presentatie over het Hofcarré worden vragen gesteld.

De heer **Van der Kruijff** merkt op te hebben begrepen dat de horeca en de winkelfunctie teruggaat en dat het pand Hofstraat 3 zal worden verkocht. Hij vraagt of het mogelijk is om dat pand te behouden en daar een winkel en horeca in te stoppen.

De heer **Kranendonk** antwoordt dat het er van afhangt wie die functie zal gaan exploiteren. Als je dat zelf moet doen, is het wel duurder; het betekent dat je er nog een gebouw bij moet hebben en dat je daar personeel in moet zetten. Wat je nu doet, wordt allemaal gehost vanuit de eigen organisatie. Nog een pand erbij maakt het per saldo duurder.

De heer **Van der Kruijff** merkt op dat je het dan kunt verkopen met de bestemming horeca/winkel en er dan een exploitant voor kunt zoeken.

De heer **Kranendonk** antwoordt dat dat inderdaad zou kunnen, maar dat het een stand alone pand is. Het is de vraag of het dan de horecafunctie van DiEP is, of dat je een horecapand aan de stad toevoegt, gezien de excentrische ligging ten aanzien van de inhoudelijke programmering.

De heer **Tiebosch** merkt op dat als je nu al weet dat je met de 2,3 miljoen die je aan huisvesting gaat besteden, die veel te ruim is, en je hebt zelf de mogelijkheid om met dat pand Hofstraat 3 een stuk in die programmering te stoppen en daarmee ook die horecafunctie in te vullen, je dat gewoon zou moeten doen. De ruimte zit immers in het budget.

Wethouder **Mos** antwoordt dat als het project goedkoper kan, hij daar absoluut toe bereid is. Dat er ruimte in het budget zit wil niet zeggen dat het ook aan andere zaken besteed zal worden. Ten tweede is het exploiteren van horeca door de gemeente iets waar niet zulke goede ervaringen mee opgedaan zijn; hij zou dat vooral aan de markt willen overlaten. Het is ook de vraag of horeca daar wenselijk is; je zou ook het Statenveld daarvoor kunnen benutten.

Mevrouw **De Klerk** merkt op dat zij graag het gehele plan zou willen bekijken en dan pas beoordelen watje met de restruimte zou kunnen doen. Ze is benieuwd naar het vervolg. De heer **Verhoeve** merkt op dat zijn fractie blij is met de opmerking dat het hier niet om een VO (voorlopig ontwerp) gaat, maar om een aankondiging van een preview. Er ontbreekt immers een doorberekening en een Programma van Eisen en dergelijke. Zo krijg je de staart te zien terwijl het voortraject nog niet zichtbaar is gemaakt. Hij vraagt of het mogelijk is om op korte termijn als raad een discussie te voeren over de algehele visie van de raad op het gehele gebied inclusief de Statenschool, de Kloostertuin en de Kunstkerk, voordat er concreet gesproken gaat worden over een Hofcarré en concrete uitwerking daarvan.

Wethouder **Mos** antwoordt dat hij altijd bereid is om een gesprek aan te gaan met de raad; in een aantal gevallen zijn er wel afspraken gemaakt, zoals bij de Statenschool en de Kunstkerk. Hij wil alvast een 'winstwaarschuwing' afgeven, gezien die besluiten.

De heer **Verhoeve** dankt voor de waarschuwing. Zijn fractie heeft behoefte aan een algemene discussie over het hele gebied en hij gaat ervan uit dat de PvdA dezelfde behoefte heeft.

Mevrouw **Van Benthem** merkt op richting de heer Verhoeve dat zij zich daar best wat bij kan voorstellen, maar volgens haar is ook besloten dat het project in delen opgeknipt zou worden ontwikkeld om op die manier te voorkomen dat de ontwikkeling van een onderdeel vertragend zou werken op het geheel.

De heer **Groeneweg** vraagt hoeveel personeel er gehuisvest moet worden.

De heer **Kranendonk** antwoordt dat het op dit moment om 30 werkplekken gaat; het is wel zo er nog bezuinigd moet worden, dus het zullen er enkele minder worden.

De heer **Lagendijk** merkt op dat hij het uiteraard vervelend vindt dat het plan is aangepast als gevolg van de verkiezingen, maar daar is politieke besluitvorming over geweest. Kijkend naar wat er vandaag gepresenteerd wordt, is hij wel blij dat er alles aan gedaan wordt om presentaties naar buiten toe echt overeind te houden. De verbinding met het museum om ook daar grote tentoonstellingen te houden is een gouden greep. Het is een mooi plan op zichzelf. Hij is het eens met de heer Verhoeve: het project is weliswaar opgeknipt, maar wel met de afspraak dat elke keer als er wat aan de orde is, het gehele plan even wordt bekeken. Dat moet onderwerp van gesprek worden en dat vergt iets meer voorbereiding en ook wat meer tijd. Hij gaat ervan uit dat dit in de opmaat naar de bespreking van het VO, of tegelijkertijd met de bespreking van het VO, meegenomen kan worden. Ondanks dat hij positief is over dit plan vindt hij wel dat je moet blijven redeneren vanuit de ambities voor het totale gebied. Er gebeurt van alles in de stad en daar moet je op inspelen; dat geldt ook voor het totaal van het Hofkwartier en dat geldt naar hij aanneemt ook voor de wethouder. Dat betekent dat er op een gegeven moment ook gesproken moet kunnen worden over de Kunstkerk of over de Statenschool; niet om ouwe koeien uit de sloot te halen, maar als zich nieuwe ontwikkelingen voordoen. Straks komt de uitslag over het University College; wat heeft dat voor effect op het gebied? Er komt een presentatie hoe het verder moet met de verbouwde Statenschool. Financiën kunnen ook een reden zijn om opnieuw te kijken. Oorspronkelijk waren er plannen om de programmering van de Kunstkerk naar het museum te verplaatsen; die zaal blijkt daar niet erg voor geschikt, dus dat is ook een nieuw feit. Alles bij elkaar leidt dat ertoe datje opnieuw naar het totale programma Hofkwartier moet kunnen kijken. Dat laat onverlet dat hij dit een heel goed plan vindt.

Mevrouw **Van Benthem** vraagt naar de post van 2,3 miljoen voor de verbouwing van de Statenschool.

De heer **Kranendonk** antwoordt dat in de budgetten zoals die zijn vastgesteld in 2005 en 2009 was opgenomen dat het programma Hofkwartier een bijdrage zou leveren aan de nieuwbouw van de Statenschool op de Vest. Daar was 2,3 miljoen voor gereserveerd. Vervolgens is daar wel veel ontwikkeld, maar geen school; met name de doorgang van het museum was onderdeel van dat project. Het tekort bedroeg iets meer dan 735.000 euro; daar is vorige maand een voorstel voor aangenomen om dat bedrag ten laste te brengen van dit onderdeel.

De **voorzitter** vraagt wanneer het VO kan worden verwacht ter bespreking.

Wethouder **Mos** antwoordt dat hij dat nog niet kan zeggen. Hij stelt voor de presentatie af te wachten en het op een later moment nog eens met elkaar te hebben over het verdere proces. Het is aan de raad om iets te vinden van het bespreken van het gehele project; als daar behoefte aan is zal hij graag komen opdraven om het verhaal neer te zetten, waarbij wel de winstwaarschuwing geldt dat een aantal zaken misschien anders loopt dan vooraf was gedacht.

Mevrouw **Middag** geeft een presentatie.

Naar aanleiding van de presentatie worden vragen gesteld.

De heer **Groeneweg** vraagt naar de bezoekersaantallen van DiEP.

Mevrouw **Middag** antwoordt dat het erfgoedcentrum op dit moment 20.000-25.000 bezoekers heeft per jaar; er wordt gestreefd naar een bezoekersaantal van 40.000.

De heer **Verhoeve** vraagt of er nog kinderopvang komt.
Mevrouw **Middag** antwoordt ontkennend.

De heer Pieter **Van der Heijden** geeft een presentatie.
Naar aanleiding van de presentatie worden vragen gesteld.

De heer **Legendijk** vraagt waarom de techniek van 3D niet wordt toegepast.
De heer **Van der Heijden** antwoordt dat daar verschillende redenen voor zijn. Ten eerste duurt realisatie nog enkele jaren en tegen die tijd is 3D alweer heel gewoon; ten tweede past het niet bij een koppeling tussen hedendaags en oud, en oud is niet 3D. Ten derde is het nogal raar en bovendien onveilig als bezoekers met een bril op rond moeten lopen. De techniek schrijdt voort; misschien is er over een paar jaar wel een bruikbare techniek. In die zin blijft het een ontwerp.
De heer **Groeneweg** vraagt of de ideeën die zojuist zijn getoond, zijn opgenomen in de begroting.
Mevrouw **Middag** antwoordt dat het geheel is opgedeeld in bouw, verbouwing, inrichting en digitalisering. Wat vanavond is getoond valt onder inrichting. De onderliggende cijfers volgen nog.
De heer **Tazelaar** vraagt of er geen kakofonie ontstaat als iedereen tegelijk wil luisteren naar zijn persoonlijke informatie aan de hand van zijn monogram.

De heer **Van der Heijden** antwoordt dat je dat redelijk goed kunt sturen met de huidige technieken; hij voorziet daar geen problemen. Er is niet overal geluid bij en verder zal alles worden ondertiteld. Er zijn nu al geluidsprojectoren die helemaal geen ruimtelijk geluid produceren, maar werken als een soort koptelefoon.

De heer **Verhoeve** geeft een compliment voor de boeiende presentatie. Het concept is behoorlijk individueel; je krijgt je eigen verhaal mee aan de hand van je monogram. Hij vraagt hoe geborgd wordt dat de algemene lijn ook overgedragen wordt. Hij vraagt hoe gezorgd wordt voor een stukje historisch evenwicht. Dit is een vorm van associatieve geschiedenis; zo wordt in de zaal een verbinding gelegd met verbranding en uitroken. Dat viel in Dordrecht overigens wel mee, want in Dordrecht is het juist heel rustig geweest. Er is geen Beeldenstorm geweest; de Dordtse synode was in feite een heel rustige vergadering. Het viel dus wel mee met die rokerige situatie. Hij vraagt zich af of die associatie niet zo sterk wordt dat het historisch onverantwoord wordt. Hij vraagt hoe lang de rondleiding gaat duren.

Mevrouw **Middag** antwoordt dat de inschatting is dat het ongeveer een uur in beslag neemt. Dat is ook de maximale verblijftijd van mensen in een museale omgeving. Het behoud van de algemene lijn en de samenhang is een uitwerking die per zaal moet worden gemaakt; een aantal dingen neemt je mee in de grote lijn van het verhaal en de variatie daarop kan persoonlijk zijn. Er is dus altijd de basis die je meekrijgt, ook als je niet inlogt. Als erfgoedcentrum DiEP iets maakt, dan zal het zeker historisch gezien allemaal kloppen.

De heer **Tazelaar** vraagt naar de entreprijzen.

Mevrouw **Middag** antwoordt dat er vooruitlopend op de exploitatiebegroting een gemiddelde entreprijs van 5 euro is aangehouden. Dat is de opbrengst per bezoeker; de een betaalt minder dan de ander en er zijn altijd gratis bezoekers, maar met een prijs van 6, 7 euro moet je een heel eind komen.

De heer **Verhoeve** vraagt wanneer de oplevering wordt voorzien.

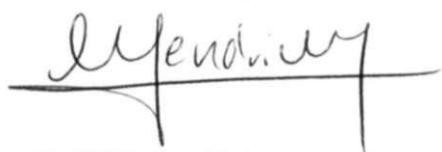
Mevrouw **Middag** antwoordt dat er een planning komt; hoe langer er aan de voorkant wordt gewacht, hoe langer het uiteindelijk gaat duren voordat het aan het einde klaar is. Maar als er nu zou worden gestart is oplevering eind 2014 mogelijk. Dan zou 2015 kunnen worden gebruikt als openingsjaar, het jaar van de Grondwet die nationaal wordt herdacht. Dat zou de eerste tentoonstelling kunnen zijn; dat zou prachtig zijn.

De **voorzitter** dankt voor de presentaties; deze worden op het Raadsinformatiesysteem gezet, waarbij opgemerkt dat van de laatste presentatie de filmpjes helaas niet afspeelbaar zullen zijn. Het VO komt richting de raad zodra dat mogelijk is. Daarin wordt ook de samenhang met de andere projecten in het Hofkwartier belicht.

Ze dankt voor de aandacht en de vragen en sluit de vergadering.

Aldus vastgesteld in de gemeenteraadsvergadering van 17 mei 2011.

De waarnemend griffier,

M.J.W.T. Hendrickx

De voorzitter,

A.A.M. Brok